

Om læring og indsigt fra krig (Særunummer af Fra Krig og Fred)

Dansk Militærhistorisk Kommission og Forsvarsakademiet

Bind I

Artikel:

Den lille krig i fredstid: Danske militære erfaringer i Musa Qala i 2006

Forfatter:

Jakob Brink Rasmussen©

Søgeord:

Afghanistan; Billenstein; DANCON; Danmark; Første Lette
Opklaringseskadron; Helmand; Helsø; HOK; Johannesen; Kandahar;
Kiærskou; Laskar Gar; Musa Qala; 3PARA; Pathfinders; Storbritannien;
Taleban; Tootal

Den lille krig i fredstid: Danske militære erfaringer i Musa Qala i 2006

“Although I had only spent a few hours there, Musa Qala had a distinctly bad feel to it.”

Stuart Tootal. Britisk kampgruppechef i den undersøgte periode.

“Vi fik en masse erfaring med hjem. [Musa Qala] var nok det mest markante wake-up call i Hæren siden 1864.”

Hans Henrik Møller, chef for internationale operationer i Hærens Operative Kommando i den undersøgte periode.

I marts 2016 offentliggjorde Hærstaben en samlet læringsrapport, der dækker de generelle erfaringer, som henholdsvis Hærens hjemlige myndigheder og de udsendte hold gjorde sig i forbindelse med internationale operationer i bl.a. Helmand mellem 2006 og 2014. Rapporten konkluderede, at hyppige skift i operationsmønstre, opgaver og kompleksitet under missionen i Afghanistan udfordrede

Fra kampene i Musa Qala. (Forsvarsgalleriet)

Hærens hjemlige struktur samt den logistiske understøttelse og stillede store krav til de udsendte enheders fleksibilitet og omstillingsparathed.¹

Indsamlingen af generelle erfaringer fra længerevarende, stadig skiftende missioner er selvsagt væsentlig for enhver militær institution. Der ligger dog også en værdi i at fokusere på specifikke hændelsesforløb. Ved at undersøge specifikke operationer afgrænset i tid og rum opnår vi indsigt i, på hvilken baggrund erfaringer blev gjort, hvordan disse erfaringer påvirkede den konkrete opgaveløsning samt i hvilken grad de indsamlede erfaringer blev videregivet til og brugt i organisationens hjemlige myndigheder og i de udsendte enheder.

Denne artikel bruger den bornholmske 1. Lette Opklaringseskadrons 5 uger lange indsættelse i den afghanske by Musa Qala mellem juli og august 2006 til at belyse, hvordan militær erfaringsudnyttelse her skete i praksis.²

Eskadronens indsættelse i Musa Qala i 2006 er ikke blot interessant, fordi den udgjorde de længstvarende kampe, Hæren havde oplevet siden 1864, men også fordi danske erfaringer fra internationale operationer ikke blev systematisk indsamlet og behandlet gennem NATOs Lessons Identified/Lessons Learned-koncept før 2007. Indtil da blev erfaringer primært indsamlet gennem rapportering, besøg i missionsområder og debriefinger.³ En undersøgelse af erfaringerne fra Musa Qala kan derfor sige noget om, hvordan erfaringsindsamling og særligt -overdragelsen fandt sted, før den systematiserede Lessons Identified/Lessons Learned-proces blev implementeret i Hæren.

Indledningsvis beskrives den eksisterende litteratur om danske erfaringer fra indsættelsen i Musa Qala. Dernæst beskriver jeg undersøgelsens teoretiske udgangspunkt, ligesom undersøgelsens empiriske grundlag uddybes. Derefter introducerer jeg casen ved at beskrive operationsmiljøet i Helmand forud for den danske hærs indsættelse i Musa Qala i sommeren 2006. Med udgangspunkt i en kronologisk gennemgang af eskadronens 5 uger lange indsættelse analyserer jeg, hvilke erfaringer der blev gjort i Musa Qala samt i hvilket omfang de indhøstede erfaringer blev inddraget under og efter operationen. I artiklens sidste del diskuterer jeg, hvordan undersøgelsens resultater relaterer sig til den eksisterende litteratur.

Forskningsoversigt, den teoretiske ramme og kildegrundlaget

Litteraturen om de første års internationale militære tilstedeværelse i Helmand og ikke mindst Musa Qala er omfattende og vil ikke blive beskrevet i sin helhed i denne artikel. Derimod vil jeg indledningsvis beskrive den eksisterende danske litteratur, der relaterer sig til militær erfaringsudnyttelse i Helmand-provinsen siden 2006. Peter Viggo Jakobsen og Peter Dahl Truelsen har gennem interviews med involverede officerer undersøgt, hvordan operationsmønstret skiftede mellem de enkelte udsendte hold. Forfatterne argumenterer, at indsættelsen i Musa Qala viser småstatens dilemma; i forsøget på at ville gøre en "militær forskel" havde den danske regering overdraget stort set hele kontrollen med de danske

soldater til den britiske brigade, og de danske chefer havde ringe muligheder for at påvirke de britiske direktiver og ordrer. Omvendt peger forfatterne samtidig på, at danske soldater ikke blev sat til at løse opgaver, som den britiske brigade ikke også kunne have sat sine egne enheder til.⁴ Ud over forskningslitteraturen er indsættelsen i Musa Qala beskrevet gennem øjenvidneberetninger i forskellige bøger: Ulslev Johannesen i 2008, Hundevadt i 2009, Rasmussen i 2011, Svendsen og Halskov i 2013 og Tootal i 2014. Disse beretninger er inddraget undervejs i artiklen.

Hvad er militær erfaringsudnyttelse?

“Militær erfaringsudnyttelse” og “læring” er to begreber, der på trods af, at de ofte inddrages som umiddelbart forståelige i alt fra forskningslitteratur og rapporter til mundtlige præsentationer og forelæsninger, egentlig er forholdsvis komplekse. De to begreber, der selvsagt er tæt forbundne, kan derfor også være svære at definere.

Man finder heller ikke en egentlig definition eller måske væsentligere problematisering af begreberne i “Hærens læringsrapport”, der blev refereret i indledningen. Rapporten tager udgangspunkt i NATO’s såkaldte *LL Directive BI-SC 80-60*, der opdeler erfaringer inden for områderne Doktrin, Organisation, Træning/uddannelse, Materiel, Ledelse, Personel, Faciliteter og Interoperabilitet.⁵

Nyere forskning har argumenteret, at “erfaringer” er langt mindre håndgribelige, end de ofte gøres til. Torunn Laugen Haaland bemærker i sin undersøgelse af den norske hærs læringsprocesser i Afghanistan, at det komplicerede ved at undersøge erfaringer er, at de ikke er objektive sandheder, der blot venter på at blive belyst. Ifølge Torunn Laugen Haaland er det derfor også problematisk, hvis manglende tilpasning i militære styrker udelukkende kan forklares som en uvilighed over for det at lære af erfaringer. Snarere skal erfaringer ses som ensidige og flydende fortolkninger af forvirrende begivenheder. Erfaringer er derfor, med Torunn Laugen Haalands ord, en “dårlig lærer”.⁶ Som bemærket af Kristian Søby Kristen et al., handler erfaringsudnyttelse også om, hvem der vurderer erfaringerne, og hvorledes disse kategoriseres:

“(…) Endvidere er en erfaring ikke bare en erfaring. Hvad der erfares, afhænger af, hvem der erfarer, og hvordan erfaringen fremstilles. Og hvad der i sidste ende besluttes, og hvordan der handles, afgøres både af, hvordan erfaringen bliver defineret, og af, hvem der foretager analysen af erfaringen. Om en erfaring bliver defineret på taktisk, strategisk eller måske politisk niveau, og om den bliver defineret som en erfaring i relation til organisation, doktrin eller teknologi, vil have betydning for, hvem der analyserer erfaringen, og dermed også for, hvem der udnytter den.”⁷

Kristian Søby Kristensen understreger derudover et af de dilemmaer, der ofte er forbundet med erfaringsudnyttelse. På den ene side er formålet med erfaringsud-

nyttelse mere eller mindre grundlæggende ændringer i standardprocedurer. Det handler så at sige om “at stoppe op” og analysere ens standardprocedurer. Her relaterer erfaringsudnyttelse sig altså til eksempelvis til doktrin. På den anden side, vil erfaringsudnyttelse reelt have en tendens til at være småjusteringer i udsendelsesområdet og fokusere på hurtige løsninger. Udfordringen ligger således i, “at problemer og løsninger identificeres på en måde, der ikke grundlæggende udfordrer eksisterende praksis”.⁸

Theo Farell opererer med en distinktion mellem henholdsvis “tilpasning” og “innovation” i militære enheder. Ifølge Farrell defineres “tilpasning” som ændringer i taktik, teknikker og i eksisterende teknologier. Militære enheder tilpasser sig for at forbedre deres operative præstationer. “Innovation” defineres derimod som større ændringer, der institutionaliseres ved ændringer i eksempelvis doktrin, ny organisationsstruktur og eller ny teknologi.⁹

Endelig har Sergio Catignani undersøgt, hvad der skete gennem fire britiske ISAF-holds indsamlede erfaringer. Han konkluderer, at den primære læring og erfaringsoverdragelse skete gennem uformelle personlige netværk. Den type læring, der deltes i netværket, var ofte lokalspecifik og relaterede sig til taktisk tilpasning. Catignani argumenterer endvidere, at vidensdelingen gennem disse uformelle netværk betød, at den indsamlede viden for det første ikke blev fastholdt i organisationen, og, at der kunne opleves hvad han kalder “organisatorisk forglemmelse”. Dette var ifølge Catignani tilfældet for briterne i Helmand; de indhøstede erfaringer fra Helmand blev aldrig for alvor institutionaliseret i den britiske hær. Derfor blev britiske officerer længe ved med at “falde tilbage” til det, de var uddannet i, nemlig klassiske kampoperationer – også selvom dette fik negativ indflydelse på operationerne i Helmand.¹⁰

Metode og kildegrundlag

At skelne mellem hhv. tilpasning og innovation fordrer, at erfaringer af det samme forløb, der undersøges, selvsagt identificeres på flere niveauer. Mit valg af kilder til undersøgelsen har forsøgt at afspejle disse niveauer.

Undersøgelsen bygger på henholdsvis skriftlige og mundtlige kilder. Den skriftlige empiri kan opdeles i to hovedgrupper. Den første gruppe skriftlig empiri er forfattet under og umiddelbart efter den danske hærs indsættelse i Musa Qala. Materialet omfatter bl.a. det danske kontingents (DANCON) daglige rapporter samt end-of-tour rapporten. Hovedparten af dette materiale er forfattet i missionsområdet og skrevet af personer, der enten selv var til stede i Musa Qala eller fulgte operationen enten fra hovedlejren, Camp Bastion, eller på Kandahar Air Base.

Dette skriftlige materiale er hentet i Forsvarets egne arkiver og er blevet afklassificeret i forbindelse med denne undersøgelse. Det skal i den forbindelse nævnes, at mange af disse dokumenter stadig er klassificerede og derfor ikke kunne indgå i denne undersøgelse. Den anden gruppe skriftlig empiri omfatter

bl.a. erindringslitteratur fra de involverede personer samt den eksisterende forskningslitteratur.

Undersøgelsens anden overordnede kildegruppe omfatter mine egne semi-strukturerede interviews med 19 personer. Interviewene er gennemført i perioden fra efteråret 2016 til vinteren 2018. Jeg udvalgte de interviewede personer ud fra deres organisatoriske rolle i hhv. Hæren og det samlede Forsvar i den undersøgte periode. Hovedparten af interviewpersonerne var officerer i den undersøgte periode, men også to konstabler er blevet interviewet. De gennemførte interviews har haft til formål at nuancere det indtryk, de skriftlige kilder giver, ved at bidrage med viden, der ikke fremgår af de skriftlige kilder. Eksempelvis har mine interviews med hhv. officerer og menige belyst forskellige perspektiver og dermed forskellige erfaringer fra indsættelsen i Musa Qala.

Enkelte af mine interviews blev gennemført uden henblik på direkte brug i undersøgelsen. De blev benyttet til at indsamle baggrundsviden, hvorfor deres indhold ikke indgår eksplicit i artiklen. Nogle få af mine interviewpersoner har af forskellige årsager valgt at udtale sig anonymt. De steder i undersøgelsen, hvor deres udtalelser indgår, har jeg forsøgt at beskrive deres organisatoriske placering i Forsvaret, uden at denne afslører deres identitet.

Undersøgelsens resultater præsenteres gennem en fortløbende fortælling, hvor jeg, sideløbende med en beskrivelse af begivenhederne, inddrager og diskuterer de involveredes egne perspektiver på tilpasnings- og læringsprocesser. De overordnede erfaringer – altså de, der ikke kan henføres til konkrete situationer under indsættelsen – beskrives i slutningen af artiklen.

Begrænsninger

Undersøgelsens fokusering på en tids- og rumafgrænset militær operation betyder selvsagt, at anvendelsen af resultaterne er underkastet en række begrænsninger.

For det første har formålet med artiklen ikke været at lave en sammenlignende analyse af de enkelte danske styrkebidrag til Helmand siden 2006. Artiklens primære fokus er på, hvad Hold 1 erfarede, hvordan det selv udnyttede disse erfaringer, og om og hvordan holdets erfaringer blev overdraget til det efterfølgende Hold 2 og til andre dele af Forsvaret.

For det andet og nært relateret til det første punkt fokuserer undersøgelsen primært på de taktiske niveauer. Selvom der ikke er nogen tvivl om, at de involverede parter høstede mange brugbare erfaringer af at være underlagt den britiske Task Force Helmand, er det for denne undersøgelse mere interessant at fokusere på de niveauer, hvor danskerne reelt kunne ændre noget. Dette var i 2006 overordnet ikke tilfældet på det operative eller højere niveauer, da det danske styrkebidrag blev overdraget til britisk kommando uden særlige forbehold. Af samme årsag har artiklen ikke fokus på at vurdere indsættelsens betydning for Helmandoperationens overordnede forløb. Som det vil fremgå af analysen, havde de danske aktører militærfaglige og personlige holdninger til dette spørgsmål,

men det ændrede ikke på det forhold, at de ikke havde væsentlig indflydelse på de beslutninger, som indsættelsen i Musa Qala var et resultat af.

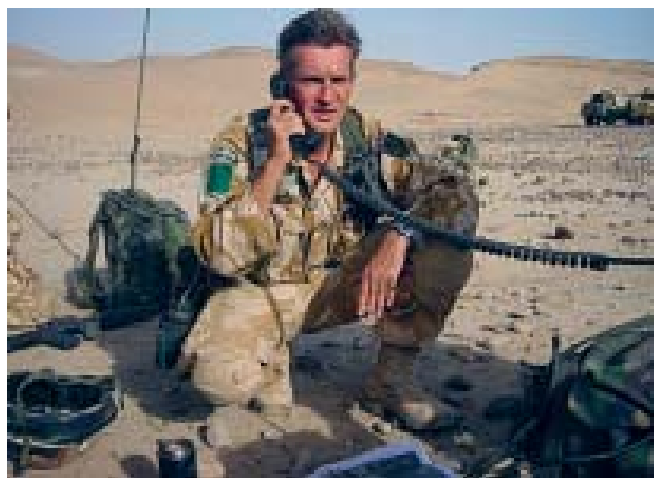
Endelig er der i forhold til det indsamlede kildegrundlag en begrænsning i forhold til repræsentativitet. Undersøgelsens resultater baserer sig på en fortolkning af de udsagn, der fremkommer af de militære arkiver, og mundtlige udsagn fra et antal udvalgte aktører. Med en eskadron på godt 140 mand var det umuligt at inddrage perspektiverne for alle (og dermed de oplevede erfaringer). Det samme gælder for de personer, der i den undersøgte periode sad i den hjemlige struktur. Alle udsagn i artiklen er udtryk for de interviewedes egne holdninger, og repræsenterer ikke nødvendigvis Forsvarets officielle syn på hændelserne i og følgerne af indsættelsen i Musa Qala i 2006.

Baggrunden

Det første hold britiske soldater ankom til Helmand i april 2006. Den britiske styrke bestod i sin kerne af faldskærmsoldater fra 3 Battalion af The Parachute Regiment (3 PARA). 3 PARA var en del af 16 Air Assault Brigade.

Den britiske "strategi" i Helmand baserede sig på en "hearts and minds"-fokuseret tilgang med inspiration fra britisk oprørsbekæmpelse i Malaysia i 1950'erne. Det var opfattelsen, at man ved at kombinere militære og civile aktiviteter ville få lokalbefolkningens støtte til Taleban til at svinde ind.¹¹ Ifølge den såkaldte "*ink spot-strategy*" ("blækklatsstrategien") skulle de britiske – og senere danske – soldater indledningsvis fokusere på det sydlige Helmand og dække trekanten mellem Camp Bastion og byerne Gereshk og Lashkar Gar. Derfra skulle man, når disse centrens befolkning var vundet for regeringen, gradvis udbrede indsatsen og de gode resultater til det øvrige Helmand.¹²

Der gik dog ikke lang tid før denne strategis gode intentioner om en "people-centric approach" samt de tilknyttede planer for Helmands økonomiske udvikling måtte vige tilbage for klassiske kampoperationer med det formål at ned-

Den britiske 3 PARA kampgruppechef, oberstløjtnant Stuart Tootal, der sendte eskadronen til Musa Qala. (www.telegraph.co.uk)

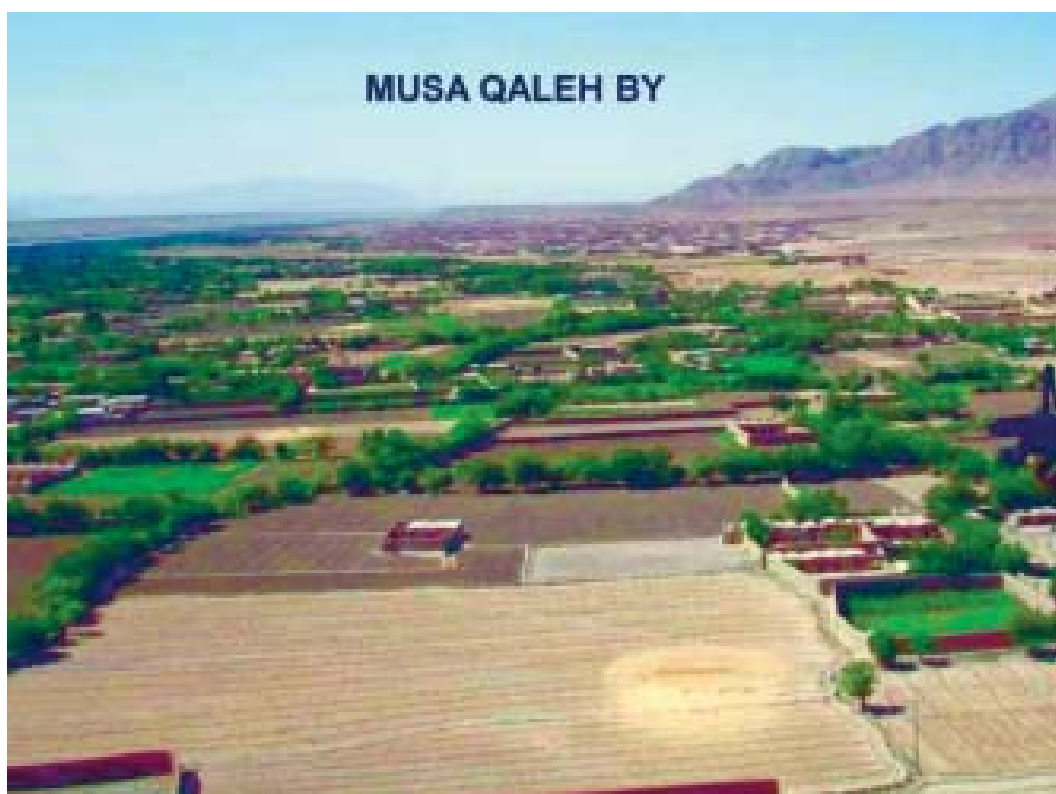
Som Forsvarschefen, general Jesper Helsø, samtidig forklarede opgaven i en briefing til Forsvarsudvalget den 7. august 2006. Viser samtidig den spredning, som den britiske kampgruppe blev tvunget til at acceptere, men overvurderer med de røde områders størrelse væsentligt det område omkring besættelserne, der kunne kontrolleres.

kæmpe Taleban. Den britiske brigade blev hurtigt tvunget til at tilpasse sig den taktiske virkelighed og den lokale afghanske guvernørs ønske om en langt mere ambitiøs og spredt indsats.

Dette skete, selvom dette gik stik mod den britiske regerings hensigt med udsendelsen, og selvom flere af de britiske militære chefer på landjorden hellere ville gå stabiliserings-udviklingsvejen.¹³ Men efter pres fra hhv. Helmands guvernør Mohammed Daoud og præsident Hamid Kazai måtte den britiske styrke således i løbet af foråret og sommeren 2006 ændre sin strategi i Helmand. Det betød, at den i forvejen relativt svage bataljonskampgruppe blev spredt ud på i alt syv større sikringsopgaver fra Garmsir i syd til Musa Qala i nord. Det var et stedvis svært fremkommeligt område i alt dækkende tæt på 1500 kvadratkilometer, dvs. et område som Lolland plus halvdelen af Falster.

Ved denne strategi blev de britiske chefer tvunget til både at bryde med det klassiske princip for krigsførelse om at holde en tilstrækkelig styrke til rådighed til at kunne bevare initiativet og med deres egen "blækklat"-doktrin for oprørsbekæmpelse.¹⁴

Det danske kontingent vurderede allerede i juni, at Taleban forventeligt ville forsøge at isolere, belejre og bekæmpe de internationale styrker i disse mindre

Fra Forsvarschefens briefing til Forsvarsudvalget den 7. august 2006. Musa Qala set fra helikopter med den "Grønne zone" i forgrunden og bazarområdet i det fjerne på den anden side af flodlejet.

lejre rundt om i Helmand – på samme måde, som de havde bekæmpet den sovjetiske besættelsesmagt i 1980'erne.¹⁵

I løbet af sommeren blev de britiske garnisoner – de såkaldte "platoon houses" – i byerne Now Sad, Sangin og Musa Qala næsten isoleret og var flere gange ved at blive erobret af de angribende talebankrigere.¹⁶ Den 11. juni led briterne deres første tab i Helmand, da kaptajn Jim Philipsson fra 7 Parachute Regiment Royal Horse Artillery (7 RHA) døde under et Taleban-baghold ved Sangin.¹⁷

Musa Qala var med dens godt 30.000 indbyggere et økonomisk nøglepunkt i den nordlige del af Helmand-provinsen. Produktionen af og handlen med opium var central for områdets bønder – et forhold, der samtidig medførte en del vold og kriminalitet.¹⁸ Forud for de danske soldaters ankomst til Musa Qala i slutningen af juli 2006 havde både britiske og amerikanske enheder på skift haft ansvaret for at fastholde kontrollen med Musa Qalas distriktscenter – en samling bygninger midt i byen, hvor bl.a. byens politistation og fængsel var placeret. Distriktscentret var efter amerikanernes og briternes ankomst i starten af 2006 blevet omdannet til en militærlejr. Lejrens eneste forsvarsværk bestod af en tre meter høj lermur og var ikke noget, der hjalp meget på forsvaret, idet omgivelserne bestod af høje bygninger, hvorfra fjenden kunne observere og skyde direkte ned i lejren.

Chefen for den britiske 3PARA-kampgruppe, Stuart Tootal, var i maj 2006 på rekognosceringstur i byen. Tootal bemærkede, at distriktscentret i Musa Qala, i modsætning til distriktscentre i byerne Sangin og Now Sad, ikke havde en åben flanke, flod eller åben ørken, hvorfra der kunne tilføres forsyninger og forstærkninger.¹⁹ Den 17. maj 2006 gennemførte Taleban et angreb på byen i et forsøg på at fratage den afghanske regering kontrollen over distriktcentret. Under angrebet blev over 30 afghanske regeringssoldater dræbt i forsøget på at fastholde distriktscentret.²⁰ Selvom angrebet mislykkedes, havde Taleban haft held med at fylde byens borgere med frygt og ladet dem forstå, at enhver, der samarbejdede med koalitionsstyrkerne, kunne regne med at miste livet.²¹

Kun få dage efter det omtalte angreb på Musa Qala blev byen Now Sad angrebet af Taleban. Udsigten til, at flere af Helmands distriktscentre skulle falde til fjenden, fik provinsens guvernør til at kræve, at briterne øjeblikkeligt indsatte enheder i de mest udsatte af disse byer, herunder Musa Qala. Den britiske kampgruppechef begyndte samtidig at frygte, at den britiske militære ledelse i Helmand rettede sig for meget efter afghanernes krav i stedet for at følge strategien om først at sikre nogle få centrale områder og klargøre dem til udviklingsprojekter.

Ifølge kampgruppechefen betød den afghanske indblanding, at de i forvejen pressede briter blev tvunget ud i ressourceproblemer, der kunne blive "farlige".²² Den 12. juni 2006 afløste den britiske opklaringsdeling "Pathfinders" en amerikansk enhed i Musa Qala. Ifølge planen skulle Pathfinders maksimalt forsvare distriktscentret mellem 48 og 96 timer, før de ville blive afløst af et britisk kompagni.

Den forværrede sikkerhedssituation i det øvrige Helmand samt briternes kroniske problem med at skaffe folk nok betød dog, at Pathfinders' påtænkte afløsere blev låst til byen Sangin.²³ Alt imens den danske styrke i Camp Bastion ventede på at kunne melde sig klar over for briterne, blev situationen optrappet i Helmands nordlige distriktscentre. I slutningen af juni blev amerikanske logikstikhedder flere gange udsat for bagholdsangreb nord for Musa Qala.

I ugerne op til danskernes fremrykning til Musa Qala begyndte briternes indsamlede erfaringer fra mødet med fjenden i Helmand at skinne igennem i det danske kontingents skrivelser. Den 21. juli 2006 berettede en dansk situationsrapport eksempelvis, at Taleban tilsyneladende var "meget mere kapable" end koalitionen indledningsvis antog, hvad angik rekognoscering, identificering af mål og taktisk fleksibilitet.²⁴ Den 3. juli 2006, efter yderligere angreb på hhv. afghanske og amerikanske enheder i området omkring Musa Qala, berettede DANCON opsummerende hjem til Hærens Operative Kommando, at de seneste 14 dages optrapning havde vist, at fjenden evnede at gennemføre samtidige, velplanlagte, velkoordinerede og velgennemførte angreb mod de britiske enheder.²⁵

Situationen i Musa Qala var nu sådan, at Pathfinders ikke bare var presset af daglige angreb fra Taleban, men også af en kritisk forsyningssituation.²⁶ Efter flere mislykkede forsøg på at afløse briterne i første halvdel af juli fik Pathfinderchefen, kaptajn Nick Wightt-Boycott, den 16. juli 2006 endelig melding fra hovedkvarter-

ret om, at en dansk styrke snart var på vej for at afløse hans styrke. Efter planen skulle afløsningen af de efterhånden hårdt prøvede briter i distriktscentret finde sted den 21. juli.²⁷

Danske forventninger til indsættelsen i Musa Qala

Den danske styrkes foreliggende opgave i Musa Qala fordelte sig på flere punkter. Først og fremmest skulle danskerne rykke frem til distriktscentret og afløse Pathfinders. Når dette var sket, skulle eskadronen gennemføre såkaldte frameworkpatruljer for at skabe sikkerhed for byens og oplandets befolkning og tillid mellem styrken og denne. Endelig skulle danskerne sikre byen således, at den kunne etableres som en udviklingszone, hvor den afghanske regering og diverse organisationer kunne overtage genopbygningen.²⁸ Dvs. at opgaven var i overensstemmelse med den britiske doktrin på trods af den klart forværrede militære situation i området.

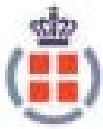
Fra den 7. til den 8. juli gennemførte otte danske nøglepersoner, herunder tre af eskadronens delingsførere samt den danske forbindelsesofficer fra det danske stabselement under UK Task Force Helmand, en rekognosceringstur til Musa Qala. De danske forventninger til indsættelsen i Musa Qala kan udledes af rekognosceringsholdets rapport af 10. juli samt de overdragelsesnoter, som Pathfinders havde skrevet til danskerne to dage før rekognosceringen. Overordnet vidner rapportens indhold om, at opgaven i Musa Qala var noget anderledes, end hvad man havde forventet ved indsættelsen i Helmand. Den krævede ifølge rekognosceringsholdet en *“forståelse for en ny og alternativ løsning i forhold til udgangspunktet for hold 1”*.²⁹

Af rekognosceringsrapporten fremgik det ligeledes, at indsættelsen i Musa Qala ville kræve stor tilpasningsevne hos danskerne:

*“Der skal ikke herske tvivl om, at ophold i [Musa Qala] kontinuerligt kræver et meget højt beredskab. Dette skal ses i forhold til hhv. den operative situation og de fysiske vilkår i området. Alt personel der opholder sig i [Musa Qala] området og MQ FOB skal ubetinget have gode færdigheder som enkeltkæmper og som soldat generelt. “Klar til kamp” og “Kampberedskab” er begreber, der knytter sig til forholdene i området.”*³⁰

Det blev under rekognosceringen klart, at Taleban var særdeles aktiv i området, og at den britiske deling pga. sin ringe størrelse havde haft svært ved at “dominere området”. Det fremgik af rapporten, at indsættelsen af den 140 mand store danske eskadron forventeligt ville give mulighed for at ændre på dette og dermed reducere Talebans indflydelse og bevægelsesfrihed væsentligt.

Rekognosceringsholdet understregede dog, at den foreliggende opgave i Musa Qala ikke kun var et anliggende for opklaringseskadronen. Opgaven fordrerede derimod en tæt koordination med DANCON og særligt hvad angik at få tilført

LOPKESK ORGANISATION OG OPGAVER

Den danske eskadrons organisation og materiel. Illustration fra Forsvarschefens briefing til Forsvarsudvalget den 7. august 2006.

eskadronen elektronisk krigsførelseskapacitet, kapacitet til at kontrollere flystøtte, minerydningskapacitet og militærpoliti.³¹

Det er også i rekognosceringsrapporten, at danskerne for første gang ytrer ønske om at få tildelt finskytter. Denne kapacitet havde, ifølge rekognosceringsholdet, været en "life-saver" for Pathfinders. På baggrund af rekognosceringsholdets rapport vurderede den danske kontingentchef, Bjarne Møller, over for Hærens Operative Kommando, at indsættelsen ville blive en støttemæssigt ressourcekrævende opgave, ligesom opgaven blev vurderet som "gennemførlig, men ikke risikofri".³²

Hverken den danske eskadronchef, Lars Ulslev Johannesen, eller den danske stabsofficer i Kandahar, Klaus Billenstein, lagde over for deres britiske chefer skjul på, at opgaven i Musa Qala passede dårligt i forhold til opklaringseskadronens kernekompetence, der var mobile sikringspatrolje- og opklaringsopgaver og ikke stationær kamp. Begge officerer har sidenhen beskrevet, hvordan operationen tydeligvis var styret af, hvad der gav politisk mening for den afghanske regering, og ikke hvad der militært set var logisk i Helmand på dette tidspunkt.³³

Klaus Billenstein var særlig betænkelig ved, at eskadronen i Musa Qala kunne risikere at miste sin manørefrihed og blive lukket inde i distriktscentret. På

baggrund af sine indsamlede erfaringer fra rekognosceringsturen forklarede han sine og eskadronens betænkeligheder over for de britiske chefer i hovedkvarteret i Kandahar.

Under hans samtaler med chefen for den britiske Task Force Helmand blev det ifølge Billenstein efterhånden tydeligt, at den britiske chef var presset fra både afghansk og britisk side.³⁴ Johannesens og Billensteins indsamlede erfaringer blev således forsøgt brugt til at påvirke beslutningen om at indsætte eskadronen i Musa Qala.

Ser man beslutningen om danskernes indsættelse i Musa Qala i en større sammenhæng er det ikke svært at se, at hele ideen om at sætte sig på Helmands nordlige byer havde været udtryk for et politisk ønske – ikke mindst den afghanske guvernørs. Dette er et af de væsentligste punkter i Stuart Tootals egne erindringer.³⁵ Beslutningen om at sende eskadronen til Musa Qala kan – uafhængig af dens kernekompetencer som let pansret opklaringsenhed – kan sagtens forklares ud fra, hvad der gav militær mening. Som det er klart ved læsningen af den britiske kampgruppechefs beretning om perioden, var det ikke så meget det politiske pres som det betydelige militære pres fra Taleban på hans spredte enheder, der konstant tvang ham til at disponere samtlige rådige midler. Nu sad man spredt tyndt ud over Helmand-provinsen, og det var det nu givne udgangspunkt for Tootals opgaveløsning. Indtil hans opgave blev ændret, var det den ramme, som den danske eskadron skulle bidrage til.³⁶

Flere af hans enheder, eksempelvis Pathfinders i Musa Qala, var låst fast, under pres og havde dårlige muligheder for genforsyning. Fra kampgruppechefens niveau gav den danske eskadrons indsættelse i Musa Qala ikke blot militær mening, det var i situationen hans eneste mulighed, hvis han samtidig skulle bevare en generelt anvendelig – dvs. helikoptertransportabel – kampgruppereservestyrke.³⁷

I øvrigt var Pathfinders, der allerede var blevet disponeret i mangel af andet, jo også en let opklaringsenhed med samme kernekompetencer som den danske, men mindre og med mindre ildkraft.

Ifølge Klaus Billenstein kunne briterne da også godt forstå de danske bekymringer over opgaven – dog uden at beslutningen blev omgjort.³⁸ At beslutningen ikke ville blive lavet om, var danskerne i øvrigt klar over allerede under rekognosceringen. I rekognosceringsrapportens perspektiverende afsnit understreges det netop, at den britiske militære ledelse af Task Force Helmand var meget bevidste om brugen af respektive enheder til det, de var bedst egnede til. Briterne ville således søge at få frigjort både Pathfinders og den danske opklaringseskadron til mobile opgaver, så snart muligheden var til stede.³⁹

På trods af de beskrevne bekymringer var der også elementer af optimisme i forventningsfasen. Johannesen havde en forventning om, at Taleban alene pga., at eskadronen bestod af næsten fire gange flere soldater end de britiske Pathfinders, de skulle afløse, ville afholde sig fra at udfordre de robuste danskere.⁴⁰

De mange opdateringer fra det danske forkommando, der var ankommet til Musa Qala i starten af juli, fik sammen med rekognosceringsturen til byen dog

“The Pathfinders”-enheden, der var 16 Air Assault Brigades egen lette opklaringsenhed, var med sine maskingeværbevæbnede lette Land Rover spejderkøretøjer reelt udrustet og uddannet nogenlunde som den danske eskadrons tredje, letteste deling. Her fotograferet efter danskernes ankomst til Musa Qala. (Forsvarsgalleriet, GHR)

indflydelse på danskernes udrustning. Ifølge Lars Ulslev Johannesen havde han allerede under forberedelserne i Danmark bedt om at få finskytter med i sin eskadron, men blev tvunget til at vælge mellem dem og at få monteret tunge maskingeværer på eskadronens køretøjer.⁴¹ Briternes erfaringer fra Musa Qala havde allerede vist, at netop finskyttekapaciteten var nødvendig under forsvaret af distriktscentret. Den 12. juli – altså kun fire dage efter, at danskerne havde rekonosceret i Musa Qala – anmodede det danske kontingent således om at få tildelt finskyttekapacitet.⁴²

Tolv dage efter, at anmodningen blev sendt, udsendte Hærens Operative Kommando iværksættelsesbefalingen for Jægerkorpsets indsættelse. Iværksættelsesbefalingen understregede, at jægersoldaternes opgave alene knyttede sig til “force protection”-opgaver under eskadronens indsættelse i distriktscentret i Musa Qala.⁴³

Få dage før eskadronens fremrykning til Musa Qala, besøgte den daværende chef for Hærens Operative Kommando, generalmajor Poul Kiærskou, danskerne i Camp Bastion. Under besøget fik Kiærskou en briefing af en af de britiske chefer samt en forbindelsesofficer, der netop var kommet tilbage fra Musa Qala. Det fremgik af briefing, at briterne var i gang med planlægningen af en større operation syd for Laskar Gar, og at en iværksættelse af sådan en operation ville betyde, at det ikke ville være muligt at støtte den kommende danske operation, såfremt denne skulle komme i vanskeligheder.⁴⁴

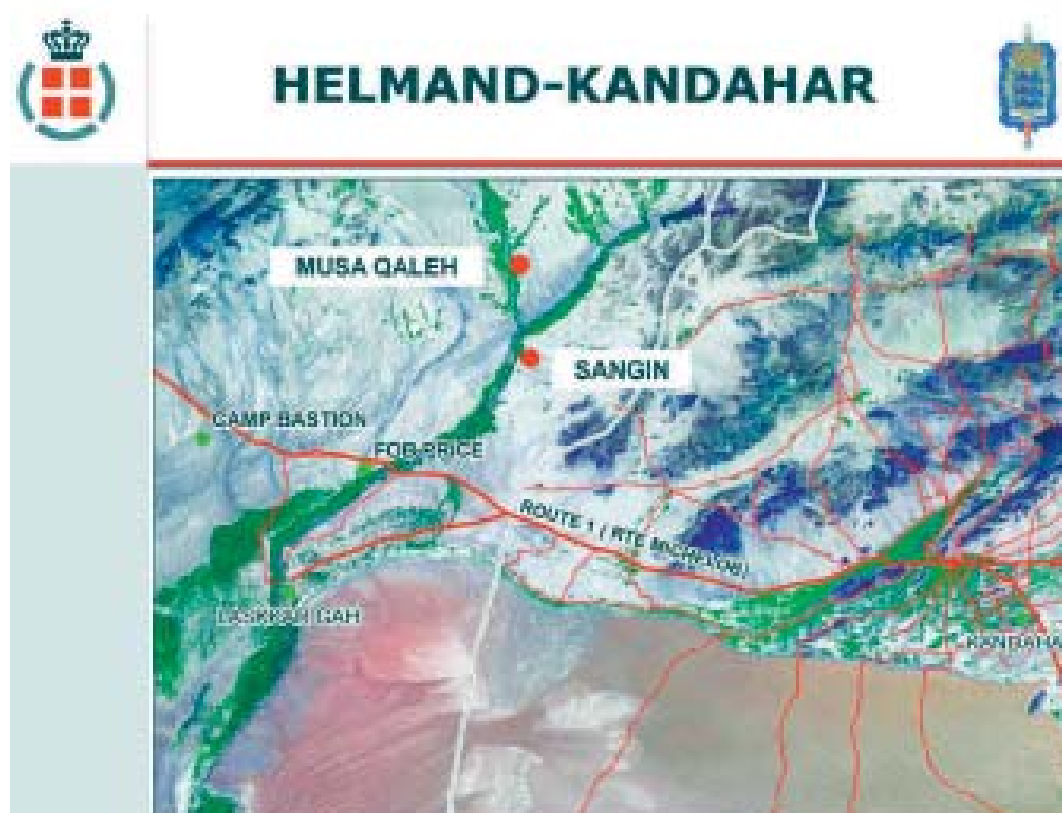
Efter briefing blev krævet Kiærskou, at briterne forsynede danskerne med mortérenheder under deres indsættelse i Musa Qala, ligesom han krævede, at danskerne var garanteret flystøtte under fremrykningen til byen.⁴⁵

Indsættelsen i Musa Qala

I det følgende afsnit beskrives de væsentligste eksempler på erfaringsudnyttelse, der fandt sted under eskadronens 5 uger lange indsættelse i Musa Qala.⁴⁶

Både hvad angik mandskab og bevæbning, havde indsættelsen af den danske eskadron i Musa Qala flere konsekvenser for forsvaret af distriktscentret. Eskadronens 140 mand var et kærkomment supplement til de kun 25 Pathfinders, der opholdt sig i Musa Qala. Derudover viste de tunge maskingeværer med natsigter, som danskerne medbragte, sig at være fjenden særdeles overlegne især under natlige angreb.

Ifølge en af eskadronens maskingeværskytter forsøgte Taleban kun at angribe distriktscentret i mørke én gang.⁴⁷ Den britiske forsker Anthony King har bemærket, hvordan tilførslen af danskernes tunge maskingeværer og den senere tilførsel af britiske mortérer den 6. august 2006 var et eksempel på, hvordan *ad hoc*

Musa Qalas beliggenhed. (Illustration fra Forsvarschefens briefing til Forsvarsudvalget den 7. august 2006).

The Pathfinders chef, kaptajn Nick Wightt-Boycott og den danske eskadronchef, major Lars Ulslev Johannsen. (Forsvarsgalleriet, GHR)

sammensatte enheder kan få et effektivt og tæt samarbejde på trods af nationale forskelle.⁴⁸

Den 26. juli startede eskadronen overtagelsen af opgaven fra de britiske Pathfinders. Denne dag blev den mest atypiske under eskadronens 5-ugers indsættelse i Musa Qala – der kom ikke et eneste angreb. Til gengæld fandt der en nyttig erfaringsoverdragelse sted mellem de erfarne briter og de uerfarne danskere – både mellem eskadronchefen, Lars Ulslev Johannesen, og Pathfinders' chef Nick Wightt-Boycott og mellem de danske og britiske soldater ude i distriktscentrets udkigsposter.

Der blev givet oplysninger om, fra hvilke bygninger og vinduer Taleban typisk beskød lejren.⁴⁹ Ifølge en tidligere dansk konstabel havde briterne fundet på den smarte idé at spraymale orange pile samt eksempelvis "RPG" (rocket propelled grenade = et let russisk panserværnsvåben, der blev affyret fra skulderen) på husmurene ved de kendte Taleban-stillinger. Dette blev ifølge konstablen meget nyttigt i de efterfølgende ugers kampe.⁵⁰

Allerede den 27. juli blev distriktscentret angrebet med, hvad der blev kendetegnende for de efterfølgende ugers angreb: beskydning med stormgeværet AK-47 og RPG. Eskadronens chef, Lars Ulslev Johannesen, kunne nu ved selvsyn konstatere, hvor svært distriktscentret var at forsvare. Taleban skød fra byens tage, vinduer og buskadser. Meget af beskydningen kom fra en lille bygning, der ikke kunne rammes med de våben, som de danske eller britiske soldater havde til rådighed. Den danske forward air controller (FAC), Rasmus Amstrup, dirigerede derfor to A10-fly til bygningen, og en 500-punds bombe afsluttede den første af de mange kampe, både danskere og briter ville komme til at opleve over de følgende uger.⁵¹

Ifølge Lars Ulslev Johannesen, havde dagens angreb resulteret i to konkrete erfaringer: For det første havde Taleban – på trods af eskadronens størrelse og kampkraft – ikke opgivet at erobre Musa Qala fra ISAF-enhederne. For det andet betød Talebans demonstrerede kampmoral, at det ville blive svært for danskerne at komme i kontakt med byens civile.⁵²

Forholdet til byens civile og især til det magtfulde ældreråd blev yderligere forværret den 28. juli, da byens største moské blev fejlbombet af et B1-bombefly i forsøget på at nedkæmpe en mortérstilling, der beskød distriktscentret fra det åbne landskab nord for lejren.⁵³ Hændelsen gav også et mere generelt indblik i den uholdbare situation i forhold til at hjælpe civilbefolkningen. På eskadronens møde med Musa Qalas ældreråd kom det frem, at det, der bekymrede befolkningen i byen mest, var de daglige kampe. Allerhelst så de bare, at det en gang for alle blev afgjort, om det var den afghanske regering og ISAF eller Taleban, der bestemte i området.

Logikken var ifølge ældrerådet, at hvis de udenlandske soldater forlod byen, ville kampene også ophøre.⁵⁴ Om situationen rapporterede eskadronen samme dag, at den reelt kun havde én deling til rådighed til operationer uden for lejren. Hvis der skulle gennemføres operationer uden for distriktscentret, var hele eskadronen nødvendig for ikke at splitte dens kampkraft.⁵⁵

Den 1. august blev det første forsøg gjort på at frigøre de britiske soldater fra Musa Qala. Udover at frigøre briterne indebar den såkaldte *Operation Naknod* også, at der skulle fragtes 32 tons friske forsyninger ind via en sikret helikopterlandingsplads i det udtørrede flodleje uden for Musa Qala.⁵⁶ For at skabe den nødvendige plads og ro til denne del af operationen skulle den britiske opklaringsenhed "D-Squadron" fra The Household Cavalry Regiment vildlede ved at køre opklaringspatruljer ved Musa Qalas vestlige udkant, således at forsynin-

Luftfoto af distriktscentret, som blev eskadronens belejrede fæstning. Fra Forsvarschefens briefing til Forsvarsudvalget den 7. august 2006. Nederst til venstre ses den moske (med seks rækker kupler), der blev ødelagt af en flybombe den 28. juli 2006.

gerne kunne blive fragtet ind fra byens modsatte side. Ifølge major Johannesen var det trods indsigelser fra ham selv, den danske forbindelsesofficer, Billenstein, og Pathfinders' chef, Wightt-Boycott, ikke lykkedes at overbevise den britiske planlægningsstab i Kandahar om, at den danske eskadrons erfaringer fra kampen mod Taleban i både ørkenen og i Musa Qala burde påvirke planen.

For det første havde det britiske hovedkvarter en for optimistisk opfattelse af antallet af talebanere i Musa Qala. For det andet indebar *Operation Nakhod*, at Pathfinders skulle frigøres via den sydlige del af byen, hvor det nu stod klart, at Taleban stod stærkest. For det tredje var det ifølge Johannesen problematisk, at soldaterne skulle sikre det åbne flodleje i så mange timer. Endelig beklagede eskadronschefen, at operationen skulle finde sted i dagslys. Eskadronens erfaringer fra turen gennem Helmands ørken fra Camp Bastion til Musa Qala havde netop vist, at Taleban afholdt sig fra at angribe danskerne i mørke, da de fandt ud af, at danskerne var overlegne pga. deres natsigter.⁵⁷

Operation Nakhod endte da også i en katastrofe. For det første blev operationen igangsat med en times forsinkelse, da de britiske opklaringsoldater i D-Squadron kørte en af deres Scimitar-køretøjer på en mine på vejen fra Now Sad, hvor enheden indtil da havde opereret. Vest for Musa Qala faldt eskadronen derefter i

et baghold og blev angrebet med maskingeværer og RPG. Ud over at miste endnu et Scimitar-køretøj, mistede den britiske opklaringseskadron tre af sine soldater.⁵⁸

Også Pathfinders og den danske eskadron kom i problemer. Under forsøget på at nå den planlagte helikopterlandingsplads fire kilometer øst for Musa Qala blev både briter og danskere angrebet af Taleban, og planen om at frigøre Pathfinders måtte opgives. Lars Ulslev Johannesen ville ikke risikere, at de dele af eskadronen, der var blevet tilbage for at beskytte distriktscentret, blev løbet over ende, så man mistede byen til Taleban. Ifølge Lars Ulslev Johannesen var den væsentligste erfaring fra den mislykkede Operation Nakhod, at en senere frigørelse ville kræve endnu mere kampkraft for at matche de mange fjender, der lå i og omkring Musa Qala.⁵⁹

Senere samme dag kunne eskadronen melde, at Taleban i stort antal beherskede terrænet i umiddelbar nærhed af byen. Fjenden genforsynede, og eskadronens sektion for elektronisk krigsførelse opsnappede radiotrafik, der indikerede, at Taleban afholdt et koordinationsmøde i en bygning i "green zone", det opdyrkede bælte langs floden på vestsiden af Musa Qala.⁶⁰

Udover at anmode det britiske hovedkvarter om at lade det britiske artilleri forblive i umiddelbar nærhed af byen, anmodede eskadronen også om, at der blev gennemført offensive luftoperationer mod forskellige mål i green zone med det formål at hindre fjendens reorganisering, genforsyning og forberedelser. Efter mere end to timers sagsbehandling i hovedkvarteret blev anmodningen afvist. Hovedkvarterets juridiske rådgiver frygtede de følgeskader i civilbefolkningen, den offensive anvendelse af luftoperationer kunne indebære. Indsættelsen af fly ville kun kunne tillades, når der var tale om eskadronens selvforsvar.⁶¹

Indsættelsens negative udvikling begyndte nu også at skinne igennem i DAN-CONs daglige rapporter hjem til Hærens Operative Kommando i Danmark. Mens det britiske hovedkvarter planlagde en ny offensiv operation ved Musa Qala, der skulle få Pathfinders ud og nye folk ind, vurderede den danske styrkechef, Bjarne Møller, samme dag, 1. august, situationen sådan, at han havde meddelt sin britiske stabschef, at det "*næppe var i dansk interesse at forblive i Musa Qala gennem længere tid*", såfremt betingelserne for løsningen af opgaven ikke blev tilvejebragt.⁶²

Den 2. august blev en dansk sergent ramt af et skud i baghovedet, mens han befandt sig på taget af den såkaldte "outpost" lige uden for distriktscentret. Evakueringen af den hårdt sårede dansker blev eskadronens måske største prøvelse i forhold til samarbejdet med deres britiske chefer under indsættelsen i Musa Qala. På trods af eskadronens meldinger til hovedkvarteret om, at soldatens liv kunne reddes, såfremt han blev evakueret hurtigt, ville briterne ikke risikere at få skudt en britisk helikopter med mandskab ned over Musa Qala.

Det eneste, det britiske hovedkvarter kunne tilbyde, var at hente sergenten, hvis eskadronen kunne køre ham ud i ørkenen, hvor en helikopterlandingsplads nemmere kunne sikres. Ifølge Johannesen var dette urealistisk; en sådan indrykning gennem fjendeland ville kræve længere tids planlægning, og den tid havde

hans livsfarligt sårede kollega ikke. Eskadronchefen inddrog derfor den danske forbindelsesofficer, Klaus Billenstein, der sad i hovedkvarteret i Kandahar, for at få hjælp fra anden side. Det lykkedes Billenstein og de øvrige danskere i hovedkvarteret at få en amerikansk Black Hawk helikopter til at hente den sårede sergent, og han overlevede.⁶³

Ifølge Klaus Billenstein viste episoden sig at blive en *“slem streg i regningen”* for briterne. Han erindrer, hvordan den britiske chef i Kandahar-hovedkvarteret i forbindelse med aftenbriefingen samme aften understregede, at det for eftertiden ikke skulle hedde sig, at briterne ikke var villige til at evakuere sårede.⁶⁴ Ifølge flere af eskadronens soldater førte episoden med den indledningsvise manglende evakuering af deres kollega til nervøsitet og mismod blandt de resterende soldater i distriktscentret. Der bredte sig en stemning af, at man kunne risikere at blive efterladt til sin egen skæbne, hvis man blev såret i Musa Qala.⁶⁵ Konstabel Niels J. Damstedt husker episoden således:

*“Lige pludselig så bredte tanken sig bare: “Hvad nu hvis jeg bliver skudt? Vil de gide at hente mig, mand?! Altså, hvad fanden laver vi her, hvis vores allierede ikke engang gider at hente os? Danskerne har jo ikke kapacitet til at hente os.”*⁶⁶

Eskadronens erfaringer med evakueringen af den sårede sergent fik dog også danskerne til at vende blikket indad. Ifølge den danske FAC, Rasmus Amstrup, var der ingen af de danske soldater, der gik med hjelm, før sergenten blev ramt – heller ikke sergenten selv. Til gengæld gik der kun få minutter, efter at skuddet havde ramt, før samtlige soldater i distriktscentret havde fået deres hjelme på.⁶⁷

Ifølge to konstabler i eskadronen betød hændelsen, at de efterfølgende ændrede deres syn på både sig selv og deres måde at beskytte sig på. Ifølge konstabel Rasmus Engelhart Wordolff havde der tidligere været en fornemmelse af *“udødelighed”* blandt eskadronens soldater, fordi Taleban indtil denne dag ikke havde haft held til at ramme nogen i distriktscentret.⁶⁸ Ifølge tre daværende konstabler i eskadronen var de daglige kampe i Musa Qala blevet hverdagsrutine, og sikkerheden blev derfor nedprioriteret:

*“Uden overhovedet at være klar over, hvilken fjende, vi var oppe i mod osv., så var der hele tiden indikationer om, at der blev kaldt forstærkninger. Hver gang de blev slået tilbage, så kaldte de flere forstærkninger og andre våben osv. Og det endte jo så med, at flere gange tog man det jo i starten lidt løseligt, stod deroppe med kikkert i fuld silhuet og stod og kiggede ud over området fordi at man følte at de var så langt væk fra at ramme, så man havde slet ikke den der, hvad skal man sige, fornemmelse af at man var tæt på at blive ramt overhovedet. Men det viste sig jo så, at [Taleban] fik nogle snigskytter op jo. (...) Så gik det sgu op for en, at det var... det var fandeme alvor altså.”*⁶⁹

Ifølge en anden tidligere konstabel, Niels J. Damstedt, var det netop pga. eskadronens manglende erfaringer med så alvorlige kampskader, at de danske soldater ikke før hændelsen havde set på egenbeskyttelse, som de gjorde bagefter:

“Efter sergenten blev ramt begyndte vi at hænge sløringsnet op i udkigsposterne. Det havde vi slet ikke tænkt på før den episode. Efter episoden (...) fik vi også ordre på, at alle skulle have deres hjelm på. At sergenten blev skudt i hovedet var nok en lidt dyrt købt erfaring for os.”⁷⁰

Sikkerheden ved distriktscentrets udsatte udkigsposter blev derefter forbedret ved bl.a. at opsætte flere sandsække med skydeskår imellem. Derudover begyndte nogle af soldaterne at opsætte såkaldte “attrapper” – soldater af træ – for at narre fjenden. Allerede dagen efter, den 3. august, blev endnu en dansk soldat ramt af et Taleban-projektil, der borede sig ind i soldatens hjelm. Han slap mirakuløst med livet i behold – og selvsagt kun pga. sin hjelm.⁷¹ Eskadronens sikkerhedsbevidsthed blev yderligere styrket efter rådgivning fra de danske jægersoldater, der dog først ankom til lejren den 6. august. En af disse jægersoldater bekræfter, at eskadronens soldaters færdigheder og feltmæssige optræden langt fra afspejlede situationens alvor:

“Da vi kom til Musa Qala var der faktisk nogle ting omkring basale ting i forhold til sikkerhed, vi blev ret chokeret over, og som vi gik i gang med at ændre sammen med Lars Ulslev Johannesen. Soldaterne var eksempelvis for dårlige til at passe på sig selv, når de gik fra sted til sted. De gik nogle gange fuldt oprejst og blev nemme mål for Talebans snigskytter, der lå ude i byen. Og de var altså ikke helt dumme de snigskytter, der lå derude (...) Nogle af de “hits” som eskadronen fik kunne være undgået, hvis man havde passet bedre på sig selv.”⁷²

Begge hændelser, herunder den lange periode før evakuering af den sårede danske sergent, fik ifølge flere kilder stor betydning for både eskadronen og hele den operative planlægning. Som tidligere beskrevet, havde den danske styrkechef, Bjarne Møller, allerede dagen før forklaret briterne, at danskerne næppe ønskede at sidde i Musa Qala meget længere. Blandt de danske officerer i distriktscentret opstod der ifølge Rasmus Engelhardt Wordolff samtidig en heftig diskussion om, hvad danskernes opgave i det hele taget var, og hvad det var værd.⁷³

Ifølge den britiske kampgruppechef, Stuart Tootal, var de beskrevne hændelser den direkte årsag til, at der blev iværksat en planlægning for afløsning af danskerne i Musa Qala:

“The difficulties associated with his helicopter evacuation had had a profound effect on the Danes. I heard of their anguish about getting their wounded comrade out and remember thinking, welcome to the club. As the risks they faced became more apparent, they had increasingly begun to feel that their position had

Opsamlede ammunitionshylstre og defekte patroner i Musa Qala. (Forsvarsgalleriet, GHR)

*become untenable. The decision was backed by their government in Copenhagen and was presented to the [United Kingdom Task Force] as a fait accompli.*⁷⁴

Udover at forbedre distriktscentrets sikkerhed begyndte eskadronens chef nu flere gange om dagen at beordre sine soldater til at gennemføre en såkaldt “Winchester” – en kort og præcis byge mod kendte Taleban-stillinger med alle disponible håndvåben. Ifølge Johannesen erfarede man, at denne taktik medvirkede til at stresse de fjendtlige skytter, gjorde deres skydning mindre præcis og fik dem til at trække sig længere væk fra lejren.⁷⁵

Intensiteten af de daglige kampe med Taleban begyndte også at kunne ses af eskadronens ammunitionsforbrug. I en opgørelse fra den 3. august fremgår det bl.a. at man på den korte periode i Musa Qala allerede havde brugt 41.000 stykker 5,56 mm-ammunition og 58.000 stykker 7,62 mm patroner.⁷⁶

Eskadronens relativt store ammunitionsforbrug i Musa Qala kan, udover brugen af “Winchesters”, forklares med eskadronens brug af “Mad minute” taktik. Dette var ifølge Rasmus Amstrup ikke noget, man havde trænet hjemmefra, men var snarere udtryk for en erkendt nødvendighed. Taktikken handlede om at fremkalde aktivitet på EW-folkenes skærme og høretelefoner, når der blev for “stille”. Når eskadronen begyndte at skyde mod fjendens kendte skjulesteder, resulterede det i, at fjenden begyndte at kommunikere via radionettet igen og

derefter igen kunne blive opfanget af "lytterne" inde i lejren. Ifølge Rasmus Amstrup var EW-kapaciteten en kæmpe hjælp for danskerne var i Musa Qala. Eksempelvis havde eskadronen en tolk med, der tilfældigvis havde boet mange år i og omkring Musa Qala. Dette var sammen med lytte-kapaciteten en stor hjælp, for tolken kendte alle navnene for alle steder i byen: Når fjenden over radionettet eksempelvis sagde "*vi mødes henne ved grønthandleren på den og den gade*", vidste tolken præcis, hvilken lille butik og bygning der blev talt om.⁷⁷ Værdien af EW-kapaciteten understreges ligeledes af det danske kontingents næstkommanderende, Hans Mølleskov:

*"Jeg tror, at Hæren i endnu højere grad end før fandt ud af, hvor vigtigt det var at have og kunne skaffe gode efterretninger på det taktiske niveau. Vi deltog nu i operationer, der var "intelligence driven". Eskadronens brug af "Electronic Warfare" i Musa Qala var ét af de frø der blev sået, som senere hen betød oprettelsen af Hærens Efterretningscenter. Folkene på jorden havde simpelthen brug for typer af efterretninger, som FE (Forsvarets Efterretningstjeneste) ikke kunne levere fordi de fokuserede på de højere niveauer."*⁷⁸

Hverken "Winchesters" eller "Mad Minutes" var ifølge kilder interviewet til denne artikel noget, man havde uddannet i på forhånd.⁷⁹ Fremgangsmåderne blev snarere udviklet spontant som et konkret taktisk svar på de erfaringer, eskadronen fik under indsættelsen i Musa Qala.

Den 6. august lykkedes det endelig at få frigjort Pathfinders fra Musa Qala, efter at enheden havde siddet fast i byen i 52 dage. Belært af den mislykkede *Operation Nakhod* var *Operation Snakebite* planlagt som en omfattende kampgruppeoperation, der involverede godt 450 hhv. canadiske, britiske og danske soldater, der i samarbejde skulle åbne en korridor mod vest. Operationen blev støttet af både kamphelikoptere samt det britiske artilleri i ørkenen.

På trods af, at kampgruppens enheder mødte modstand fra Taleban i green zone og i byens udkant, lykkedes frigørelsesoperationen. Dog led briterne tab af endnu en soldat under dette, succesrige forsøg på frigørelse fra enheder fra Musa Qala.

Udover de 20 soldater fra Royal Irish Regiment, der var blevet fløjet ind til distriktscentret allerede den 4. august, lykkedes det under *Operation Snakebite* at få tilført en ny britisk deling og en britisk mortérsektion. Derudover blev centret tilført nye forsyninger samt tre hold danske jægersoldater.⁸⁰

Ifølge Lars Ulslev Johannesen var der på trods af udskiftningen af de britiske enheder samt tilførslen af britiske mortérer og danske jægersoldater ikke meget, der pegede i retning af, at vilkårene for eskadronens opgaveløsning i Musa Qala skulle blive bedre – og slet ikke hvad angik kontakten til byens civilbefolkning.⁸¹

Et par dage efter afløsningen af The Pathfinders bemærkede eskadronen, at der nu stort set ikke var flere civile tilbage i byen, og at de patruljer, danskere og briter

gennemførte i Musa Qalas gader, udelukkende var “for at forbedre vores egen sikkerhed og muligheden for at nedkæmpe talebanerne mere effektivt”.⁸²

Tilførslen af den britiske mortérsektion og de danske jægersoldater med finskyttegeværer fik dog nu Taleban til at ændre deres taktik over for deres danske og britiske modstandere i Musa Qala. Taleban trak sig længere væk fra distriktscentret og begyndte i højere grad at angribe lejren med mortérer og 107 mm-raketter.⁸³ At Taleban både flyttede sig længere væk og angreb med kraftigere våben, medførte omvendt et voldsomt ammunitionsforbrug af briternes 81- og 51 mm-mortérer. Hvor deres britiske kolleger i hhv. Sangin, Kajaki og Now Sad samlet havde affyret omkring 1.000 mortérgranater på fire måneder, havde mortérsektionen fra Royal Irish Regiment alene affyret mere en 100 mortérgranater i løbet af den første uge af deres indsættelse i Musa Qala.⁸⁴

Ifølge eskadronens FAC, Rasmus Amstrup, fik både briternes mortérer og jægersoldaternes finskyttegeværer stor betydning i Musa Qala. Med det nye materiel kunne distriktscentrets forsvarere ramme de fjender, der tidligere bare stod og grinede af dem.⁸⁵ Det fremgår ikke af kildematerialet, om dette skyldtes danskernes gode erfaringer med inddragelsen af jægersoldaterne i Musa Qala, men få dage før eskadronens frigørelse fra Musa Qala blev DANCON anmodet af briterne om at lade jægersoldaterne forblive i Helmand og støtte eskadronen i dens næste planlagte opgave, *Operation Medusa*. Ifølge den danske kontingentchef ville jægersoldaternes tilstedeværelse være “afgørende for [eskadronens] mulighed for at løse den stillede opgave tilfredsstillende”.⁸⁶

Den 25. august svarede Hærens Operative Kommando, at jægersoldaternes indsættelse i Helmand alene havde knyttet sig til opgaven i Musa Qala, og at de ville blive trukket hjem inden for to uger efter eskadronens tilbagevenden til Camp Bastion. Det skriftlige afslag indeholdt ingen direkte henvisninger eller kommentarer til kontingentets oprindelige anmodning.⁸⁷ Ifølge en af de tilstedeværende jægersoldater var beslutningen om at trække dem hjem til Danmark alene truffet i Danmark. Ligesom kontingentchefen var både jægersoldaterne selv og eskadronchefen, Lars Ulslev Johannesen, meget interesserede i, at de blev i området og indgik i den kommende operation.⁸⁸

Ifølge Rasmus Amstrup var der også en anden erfaring, der fulgte med de nye våben. Han mener, at den kontinuerlige tilgang af bedre og mere langtrækkende våben betød, at danskerne i Musa Qala aldrig opnåede, hvad han kalder “tactical patience”. Begrebet henviser til, at man eksempelvis lader en fjende køre afsted, følger ham, og ser hvor han kører hen for derefter at udnytte den nyerhvervede viden om hans tilholdssted. “Der nåede vi aldrig til mens vi opholdt os i Musa Qala”, siger han. Rasmus Amstrup forklarer, hvordan han erfarede, at ens moralske kompas ændrer sig undervejs i højtbelastede miljøer. Han bruger en samtale med en amerikansk pilot til at illustrere, hvordan hhv. en amerikaner og en dansker opfattede situationen i (og over) Musa Qala:

“Der var en amerikansk A-10 pilot, der var overrasket over, at vi ville skyde varselsskud tæt på fjenden (som jeg havde lært at vi skulle hjemmefra), hvortil det kom fra piloten: “But then they will just be back tomorrow?!””⁸⁹

Ifølge Rasmus Amstrup forsøgte danskerne i Musa Qala således i starten at følge eskalations-“stigen”, som var fastlagt i deres “*Rules of Engagement*”, men efterhånden som de erfarede, at fjenden ikke lod sig skræmme af varselsskud, skød man første gang for at dræbe.⁹⁰ Konstabel Niels J. Damstedt lægger sig på linje med Rasmus Amstrup. Ifølge ham var sådan noget som *Mad Minute*- og *Winchester*-metoden det eneste rigtige at gribe til i situationen:

“Det stoppede dem jo. I stedet for at sidde og vente på at få skudt hovedet af, så gjorde vi noget proaktivt. (...) Men man bliver altså også nødt til at overleve. Ingen af os havde nogen kvaler ved det, vi gjorde.”⁹¹

I midten af august var det britiske hovedkvarter nået så langt med planerne om at rømme Musa Qala, den såkaldte *Operation Mareb*, der bl.a. involverede frigørelsen af den danske opklaringseskadron, at DANCON den 12. august orienterede Hærens Operative Kommando om de indledende planer. Operationen skulle forventeligt gennemføres den 16. august eller i dagene umiddelbart efter.⁹²

Den 14. august blev eskadronen varslet om at gøre sig klar til at frigøre fra distriktscentret inden for få dage. Formålet med *Operation Mareb* var at “*etablere herredømme over Musa Qalas omgivelser ved hjælp af mobile operationer snarere end ved faste positioner*”.⁹³

Men allerede dagen efter havde den afghanske politiske ledelse tilsyneladende fået omgjort den britiske ordre om at rømme byen. Ifølge den reviderede befaling skulle de mobile operationer – de såkaldte *Manoeuvre Outreach Groups* eller “*MOGs*” – rigtig nok iværksættes omkring byen, men styrkerne i Musa Qala skulle stadig fastholde distriktscentret, indtil en afghansk bataljon kunne afløse dem. Med andre ord var rømningsoperationen udskudt på ubestemt tid.

Ifølge det danske kontingent ville ISAF og den afghanske regering “*ikke lide det nederlag at afgive nøgleinstallationer til Taleban*”.⁹⁴ Ændringen af planen blev rapporteret hjem til Hærens Operative Kommando om morgenen den 15. september:

“Set fra [United Kingdom Task Force Helmand] ser det ud som om, at det samme ISAF, der for få dage siden meddelte, at man ikke ville være bundet til lokaliteter, men ville udnytte styrke og mobilitet til at bekæmpe TB (Taleban), når og hvornår man selv vælger det, i aftes (...) befalede netop det modsatte efter politisk pres.”⁹⁵

I det samme signal til Hærens Operative Kommando kunne den danske styrkechef derudover bl.a. berette, at der ingen ændringer var i forhold til mulighe-

derne for genforsyning, selvom “*alle var klar over*”, at situationen var uholdbar. Danskerne var dog blevet meddelt, at der ville blive fløjet ved evt. kampskader.⁹⁶

Ifølge Johannesen skabte den omgjorte beslutning særdeles dårlig stemning i eskadronen, og det var tydeligt, at udviklingen stressede hans folk.⁹⁷ Samtidig forsøgte eskadronen at presse på ved at henvise til den voksende trussel mod sine folk:

*“We request for the UKTF to execute ops MAREB as quickly as possible, and no later than planned, due to the imminent threat of a large scale attack on the COP supported by Chinese rockets and mortars. If TB (Taleban) executes the attack under bad weather conditions, where our advantage of air-support can't be exploited, it might be a nightmare.”*⁹⁸

Samme dag havde briterne og danskerne i Musa Qala forgæves forsøgt at bortsprænge en stor obelisk foran distriktscentret, som fjenden benyttede til at indskyde deres raketter.⁹⁹ Dele af *Operation Mareb* blev dog gennemført i løbet af den 16. august, hvor de første MOGs ankom til Musa Qala-området. Den 18. august kunne eskadronen konstatere, at tilstedeværelsen af de mobile enheder tilsyneladende allerede havde trukket noget af fjendens opmærksomhed væk fra distriktscentret. Det fjernede dog ikke truslen mod den dansk-britiske lejr. Tale-

Musa Qalas bazargade set fra distriktscentret ved eskadronens ankomst. (Forsvarsgalleriet, GHR)

ban var samtidig begyndt at ramme inden for distriktscentret med deres morterer og raketter, og eskadronen vurderede, at fjenden formodentlig var i stand til at iværksætte angreb i mørke – noget som eskadronen ellers havde været forskånet for siden dens første dage i Musa Qala.¹⁰⁰

Den 25. august – efter 5 ugers indsættelse i og forsvar af distriktscentret i Musa Qala – lykkedes det at få frigjort den danske opklaringseskadron ved at kopiere *Operation Snakebite*, som nogle uger forinden havde frigjort Pathfinders. *Operation Atomi*, som operationen var blevet døbt, involverede to britiske kompagnier, der sammen med opklaringsfolkene i D-Squadron sikrede en korridor gennem green zone og gennemførte en vildledningsmanøvre. Operationen blev både støttet af det britiske 105 millimeter haubitsbatteri i Helmands ørken, ligesom en apachehelikopter stod for ildstøtten fra luften.¹⁰¹

Hvilke danske erfaringer fra indsættelsen i Musa Qala blev overdraget, og hvordan skete overdragelsen?

Den danske opklaringseskadrons indsættelse i Musa Qala førte til en række generelle erfaringer både for de direkte involverede og i det øvrige danske forsvar. Den følgende sektion præsenterer indledningsvis disse erfaringer, som blev identificeret i hhv. skriftlige end-of-tour rapporter og forfatterens egne interviews med udvalgte personer. Derefter undersøges det, hvilke og hvordan erfaringer fra opklaringseskadronens indsættelse i Musa Qala blev videregivet.

Som beskrevet tidligere var det en klar forventning, at opklaringseskadronens størrelse ville have afskrækket angreb fra Taleban. Dette var et af de forhold, der bliver kommenteret i eskadronens egen end-of-tour rapport.

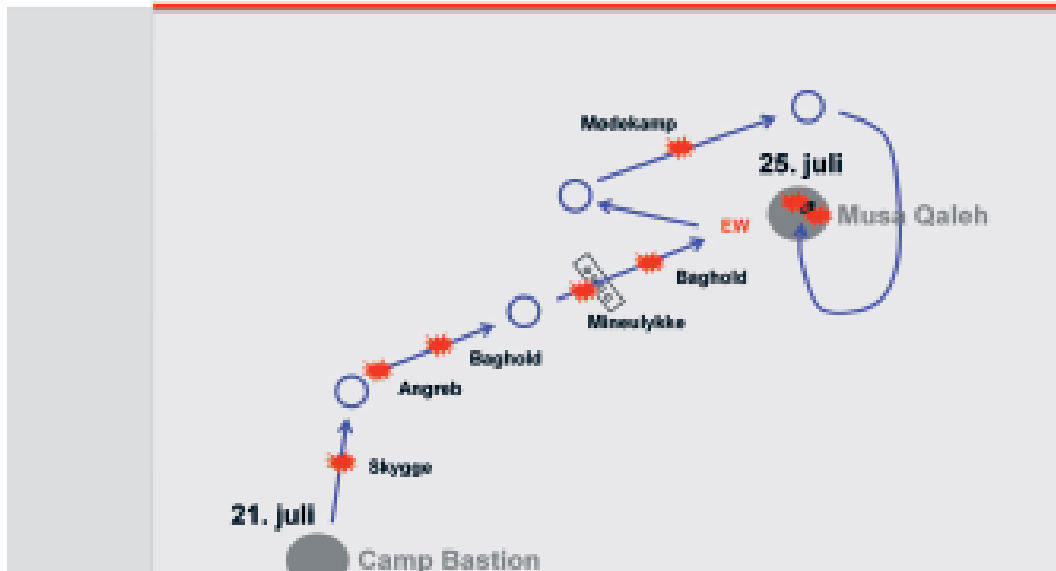
Frem for at lade sig skræmme af enhedens størrelse, havde erfaringerne vist, at fjenden “*vælger terræn med større omhu og holder en større kampafstand*”, ligesom Taleban generelt blev karakteriseret som mere militært professionelle, end man oprindeligt havde forventet.¹⁰² I samme rapport blev det understreget, at de tunge maskingeværer, dysekanoner, flystøtte og elektronisk krigsførelse var “*kampafgørende elementer*”.

Erfaringerne fra det lavere taktiske niveau førte til, man i det danske kontingents end-of-tour rapport vurderede, at en neutralisering af fjenden i Helmand ville kræve, at man fortsatte de offensive operationer, og at de efterfølgende danske hold skulle “*fokusere uddannelse på deltagelse i direkte kamphandlinger*”.¹⁰³

Ifølge det danske stabselement ved den britiske Task Force Helmand understregede indsættelsen i Musa Qala “*vigtigheden af kontinuerligt at vurdere mulighederne for opgaveløsning for den indsatte enhed ud fra dens organisatoriske sammensætning i forhold til de vilkår, under hvilket enheden arbejder*”.¹⁰⁴ Med andre ord var erfaringen altså, at en specialiseret opklaringsenhed ikke skulle bruges i et Musa Qala-lignende scenario og slet ikke, når forudsætningerne for opgaveløsningen blev dårligere og dårligere. Flere af de daværende danske chefer er enige i, at dette er en væsentlig erfaring fra Musa Qala.

HÆNDELSESFORLØB

Det var kun under fremrykningen til Musa Qala, at eskadronen fik mulighed for at demonstrere sin kompetence i mobil, fleksibel optræden. (Fra Forsvarschefens 7. august-briefing)

Den daværende chef for Danske Division, Knud Bartels, vurderede, at Musa Qala illustrerede betydningen af evnen til “full spectrum warfare”. Opklaringseskadronens indsættelse viste, hvor vitalt det var, at en enhed også var udrustet og uddannet til at mestre kampindsats, dvs. at udsendte enheder var udrustet godt nok til at tage initiativet og kunne hhv. eskalere og deeskalere i forhold til, hvad situationen kræver.¹⁰⁵ Ifølge den daværende chef for Hærens Kampskole, Eigil Schjønning var eskadronens indsættelse i Musa Qala også et billede på den udrustningsmæssige udfordring:

“Problemet i hæren på det tidspunkt var, at man var gået fra under den Kolde Krig at have virkelig tunge og robuste opklaringsenheder – de havde eksempelvis kampvogne dengang. I 2006 var opklaringsenhederne blevet så lette og lidt pansrede, at de var meget udsatte ved fx mortar- og raketangreb.”¹⁰⁶

Den direkte aftager af eskadronens erfaringer fra Musa Qala var dens efterfølger i form af 2. Lette Opklaringseskadron, der ligesom 1. Lette Opklaringseskadron havde tjenestested på Bornholm. De væsentligste ændringer blev beskrevet i den afløsende eskadrons opstillingsgrundlag, og det var tydeligt, at kollegernes indsættelse i Musa Qala her havde sat sit præg.

Af opstillingsgrundlaget fremgår det bl.a., at den hidtidige indsættelse havde vist, at de operative dele af det danske styrkebidrag i ISAF-missionen kunne for-

vente “længere tids indsættelse i kampmiljø med særdeles primitive og krævende opholdsbetingelser”, og at Hærens Operative Kommando “på baggrund af de indhøstede erfaringer” havde iværksat justeringer i opstillingsgrundlaget for den danske styrke.¹⁰⁷

2. Lette Opklaringseskadron blev derfor bl.a. forstærket med Hærens helt nye lette mortérer, ligesom den udsendte styrke om nødvendigt ville kunne tilføres finskyttekapacitet.¹⁰⁸ Tilførslen af mortérer på hold 2 førte i sig selv til en ny erfaring. Mortérsystemet var oprindeligt først planlagt til at skulle indgå på nye udsendte hold fra midten af 2007, dvs. Hold 3, men 1. Lette Opklaringseskadrons erfaringer fra Musa Qala blev en direkte katalysator for, at våbnet allerede blev indført på Hold 2. Chefen for 2. Lette Opklaringseskadron, Christian Mogensen, understreger, at selvom mortérsektionerne var gode at få med i eskadronen, kan det generelt aldrig anbefales at uddanne folk i et nyt våbensystem, mens de er i missionsområdet.¹⁰⁹

I den direkte erfaringsoverdragelse mellem det udgående og indkommende hold var der i høj grad tale om en mundtlig overlevering. Ifølge Lars Ulslev Johannesen blev der afholdt flere workshops med erfaringsoverdragelse, hvor bl.a. den indkommende kontingentchef, H.C. Mathiesen, deltog. Disse workshops havde bl.a. fokus på at drøfte operativ tænkning, politiske forhold i missionsområdet samt taktik.¹¹⁰

Hærens Operative Kommando gennemførte umiddelbart efter Hold 1's hjemkomst i oktober 2006 et såkaldt “*lessons identified seminar*”. Formålet var at formidle og drøfte de erfaringer, hold 1 havde indsamlet. Seminaret blev gennemført som mundtlige tjenestegrensworkshops med enkelte sammenfattende sessioner.¹¹¹ Det er bemærkelsesværdigt, at på trods af, at der til seminaret var inviteret næsten 100 personer fra mange forskellige dele af Forsvaret og særlig fra Hærens myndigheder, blev der ikke produceret et egentligt skriftligt produkt, hvor det erkendte læringsbehov blev nedskrevet.¹¹² Ifølge den daværende chef for Hærens Operative Kommando, Poul Kiærskou, havde man i Hæren dårlige erfaringer med de ofte lange skriftlige rapporter:

“Det tog for lang tid og havde for mange detaljer, som jeg husker det. Det var ikke reelt ikke særligt anvendeligt. Jeg tror, at vi ændrede til mundtlige tilbage-meldinger i sidste del af Irak-perioden. Det fik vi så senere koblet ind i en mere stringent LI-LL proces.”¹¹³

Ifølge Kiærskou var der allerede før operationen i Musa Qala oprettet en såkaldt “*Koordinationsgruppe Internationale Operationer*”, som Hærens Operative Kommando stillede formanden for. Kiærskou vurderer, at mens hæren på dette tidspunkt nok var god til at identificere læringsbehov (“*lessons identified*”), var man endnu måske knap så god til at implementere de erkendte erfaringer:

“Den proces blev der sat mere skub i efter de første hold i Helmand og altså dermed hold 1. Det tror jeg overordnet er meget kendetegnende for enhver større organisation – der kræves nogle erfaringer, før det begynder at føre til ændringer. Man skal jo være sikker på, at det er varige erkendelser, før det i mange tilfælde giver mening at justere enten opstillingsgrundlaget eller uddannelse. Omvendt skal der kunne reageres hurtigt, hvis det er behovet. Det synes jeg vi blev ret gode til.”¹¹⁴

Eskadronens *Forward Air Controller*, Rasmus Amstrup, kom efter sin udsendelse til Hærens Operative Kommando, hvor han bl.a. arbejdede med hasteanskaffelser til udsendte enheder. Han har den opfattelse, at Musa Qala som episode “røg i glemmebogen”, men at de hårde kampe i Helmand alligevel begyndte at sætte sig spor, specielt hvad angik hvor hurtigt man fik sendt manglende materiel til udsendte enheder. Amstrup peger samtidig på, at der var en ubalance mellem, hvor mange kræfter der blev lagt i at indsamle erfaringer og i at implementere disse erfaringer på de efterfølgende hold. Ifølge Amstrup blev der i hans tid i HOK ikke implementeret et system, der hurtigt og sikkert kunne justere organisation, bemanning, materiale og uddannelse, så det kom til øjeblikkelig gavn for de udsendte.¹¹⁵ Ifølge Poul Kiærskou er det ikke korrekt, at der slet ikke var et sådant system. Han henviser til den beskrevne justering mellem hold 1 og hold 2, der faktisk tilpassede en række af disse områder. Dette også selvom den beskrevne koordinationsgruppe for internationale operationer på det tidspunkt ikke havde en stringent *Lessons Identified/Lessons Learned*-proces at støtte sig til.¹¹⁶

Ifølge den daværende chef for Hærens 1. Brigade, Agner Rokos, blev Musa Qala ikke som sådan glemt og vil blive stående som en milepæl i den danske hærs historie. I forhold til erfaringsudnyttelse mener Rokos dog, at selve operationen blev “overhalet indenom” af de nye opgaver, der fulgte i eksempelvis Green Zone og i forbindelse med *Armadillo*-basen. Ifølge Rokos var der på det tidspunkt ikke meget, der tydede på, at man ville ende i et nyt “Musa Qala”, og derfor kom operationen ikke som sådan til at fylde så meget uddannelsesmæssigt. Han peger på, at udfordringen ved erfaringsoverdragelse er at sikre sig erfaringernes relevans, når styrkebidraget og opgavekomplekset ændrer sig. Dermed ændres de erfaringer, der derefter videregives, også.¹¹⁷

Udover det mundtlige element var personlige netværk som nævnt også centralt i erfaringsoverdragelsen mellem de to roterende hold. At begge opklaringseskadroner kom fra Almegårdens Kaserne på Bornholm var ifølge chefen for 2. Lette Opklaringseskadron, Christian Mogensen, en meget væsentlig faktor i forhold til at lære af hinandens erfaringer. Han opdeler erfaringsoverdragelsen i to faser. Den indledende erfaringsoverdragelse skete allerede under Hold 2’s opstilling. Ifølge eskadronchefen var det især, da hans kolleger i 1. Lette Opklaringseskadron begyndte at få sårede, at man begyndte at følge med fra Danmark:

“Vi tænkte meget over, hvor i alverden en opklaringseskadron endte med at blive placeret inde midt i en by. (...) Ved at placere eskadronen inde midt i byen havde man givet Taleban alt initiativet og kampkraften var låst inde i byen. (...) Det vigtigste for os [Hold 2] var at vi for enhver pris ville undgå at ende i et nyt Musa Qala-scenario.”¹¹⁸

Den anden fase bestod i den faglige del af vidensoverdragelsen mellem de to hold. Efter to rekognosceringsture til indsættelsesområdet koordinerede Christian Mogensen direkte med sine kollegaer i 1. Lette Opklaringseskadron, hvordan erfaringsoverdragelsen skulle finde sted, når rotationen af de to hold blev gennemført. Ifølge Christian Mogensen betød dette, at overdragelsen skete gnidningsfrit. Erfaringsoverdragelsen blev gennemført via “*sidemandsoplæring*”, hvor eskadronernes befalingsmandsniveauer og forskellige funktionelle specialister overdrog viden til hinanden, eksempelvis delingsfører til delingsfører, maskingeværskytte til maskingeværskytte osv.¹¹⁹

Ifølge den daværende chef for internationale operationer ved Hærens Operative Kommando, Hans Henrik Møller, var sidemandsoplæringen i rotationsperioderne meget vigtig og helt afgørende for, at hæren på trods af en manglende grundviden var i stand til at løse opgaverne på tilfredsstillende vis. Dog skete dette, ifølge Hans Henrik Møller, på bekostning af doktrinudvikling:

“Vi indhentede primært erfaringer fra det lave taktiske niveau, som skulle implementere hurtigt til det næste hold, der skulle udsendes, så de kunne være bedst muligt forberedt. Disse implementeringer af dag-til-dag erfaringerne skete måske på bekostning af de lidt større linjer. Eksempelvis gik erfaringsindhentnings- og implementeringscyklus så hurtigt, at Hæren ikke nåede at få implementeret det i sine doktriner. En direkte effekt af Musa Qala var, at HOK året efter oprettede en celle, der skulle opsamle, behandle, strukturere læring fra missionerne. (...) Der hvor det rent læringsmæssigt haltedede i den periode, var at nå at få behandlet og indarbejdet erfaringerne på de højere niveauer og få det rodfæstet i hærens doktriner, procedurer og strukturbestemte uddannelser.”¹²⁰

1. Lette Opklaringseskadrons erfaringer fra Musa Qala bevirkede ifølge Christian Mogensen også, at 2. Lette Opklaringseskadron aldrig kom i en Musa Qala-lignende situation. Mogensen henviser til, at de britiske chefer nu havde en bedre forståelse for danskernes kernekompetencer og derigennem deres begrænsninger. Danskernes første erfaringer med de britiske chefer betød ifølge Mogensen også, at hans eskadron hjemmefra havde besluttet, at de skulle løse opgaverne på deres egne måde:

“Det var selvfølgelig briterne, der gav ordrene – de overordnede rammer – men deres slyngen omkring sig med termer som “hold”, “block” osv. gav i det asymmetriske situationsbillede ikke meget værdi og slet ikke, hvad der var den øn-

skede effekt. Vi fulgte vores egne TTP'r – ikke briternes. Vi løste opgaverne ud fra egne indøvede taktiske procedurer.”¹²¹

De britiske chefers brug af effekttermer i planerne for Helmand viste sig således svære at omsætte til praktik, idet det var op til den enkelte kaptajn eller major på landjorden at beslutte, hvad der skulle forstås ved disse termer.

I delvis kontrast til det overstående eksempel var de danske erfaringer med at dirigere flystøtte under indsættelsen i Musa Qala afgørende for, at danskerne netop ændrede deres procedure på det område:

“Det var faktisk doktrinudvikling. Måden vi brugte flyene på, måden vi kommunikerede, måden hvorpå vi lavede Air Space Management på uden støtte fra radarbilleder, måden hvorpå vi overlistede vores fjender med flyene på etc. Der var lang vej fra de STANAC 3793 NATO-CAS procedurer, som vi trænede hjemme i Danmark og så til de TTP'r som specielt USA og UK havde udviklet i Afghanistan – vi måtte lære hurtigt.”¹²²

Ifølge Rasmus Amstrup blev der under indsættelsen gjort store anstrengelser for løbende at rapportere hjem til de efterfølgende flystøttehold; hvad de skulle fokusere på, hvilket grej de skulle få skaffet og hvor de kunne uddanne sig og træne, så de kunne have de ønskede kvalifikationer, når de nåede frem til missionsområdet.¹²³ Amstrups praktiske erfaringer fra Musa Qala blev således et eksempel på, hvordan denne faglighed i eskadronen blev tvunget til at nærme sig amerikanske og britiske procedurer. For Christian Mogensens eskadron derimod var den indhøstede erfaring fra Hold 1 netop, at man skulle holde fast i egne procedurer og ikke forsøge at kopiere briternes måde at gøre tingene på.

Den af de hjemlige myndigheder, for hvem 1. Lette Opklaringseskadrons erfaringer fra Musa Qala var særligt væsentlige at få overdraget, var Hærens Kampskole. Skolen gennemførte en debriefing af eskadronen umiddelbart efter dens hjemkomst i efteråret 2006, hvor bl.a. eskadronens erfaringer med taktik og udstyr blev fremlagt.¹²⁴ Ifølge Hærens Kampskoles daværende chef, Eigil Schjønning, fik opklaringseskadronens erfaringer fra Musa Qala en stor betydning. De viste ifølge Eigil Schjønning bl.a., at Hærens opklaringsenheder var blevet så let pansrede, at de var meget udsatte ved f.eks. mortér- og raketangreb:

“Vi implementerede ting vedrørende våbensystemer, pansring etc. (...) Musa Qala gjorde at Hærens Kampskole erkendte, at der skulle endnu mere fokus på “de røde reglementer”, og erkendte, at “let” kunne blive “for let” – der skulle være en iboende eskalationsmulighed i opklaringsenheder.”¹²⁵

Ifølge Hærens Kampskoles eget arkiv affødte debriefingen to konkrete bekymringer, der skilte sig ud ved deres “sensitive og principielle karakter”. I skolens efterfølgende rapport til Hærens Operative Kommando henviste skolechefen derfor

til, at dens vurderinger skulle “håndteres i en snæver kreds”.¹²⁶ Skolens første bekymring fremkom på baggrund af dens indsigt i “kvaliteten af eskadronens opgaveløsning” set fra de tilstedeværende jagersoldaters observationer.¹²⁷ Idet rapporten ikke eksplicit nævner, hvilke specifikke ting, der gav anledning til bekymring, har jeg bedt den daværende skolechef om en belysning af sagen.

“Mig bekendt – som jeg husker det – fik Hærens Kampskole aldrig Jægerkorpsets rapport [om indsættelsen i Musa Qala] at se. I stedet fik vi en mundtlig forklaring af Hærens Operative Kommando. Der var imidlertid et rygte dengang, at der var noget rivende galt med opklaringseskadronens grundlæggende militære færdigheder, hvorfor de faktisk udsatte sig for unødigt fare under indsættelsen [i Musa Qala].”¹²⁸

De “grundlæggende militære færdigheder” henviste særligt til soldaternes utilstrækkelige anvendelse af disse, herunder manglende brug af sløring på de udsatte positioner. Erfaringerne, der blev indsamlet af Hærens Kampskole, synes således at stemme overens med, hvad tidligere refererede kilder angiver. Eskadronenes tilknyttede ammunitionssrydningssektion kommenterede i *end-of-tour*-rapporten på sit eget uddannelsesniveau og henviste netop til balancen mellem en enheds reelle og forestillede kundskaber:

“Det virker som om, at der er en almen accept af de færdigheder, som man nu engang har, hvor man kommer fra, om det være sig en operativ enhed eller administrativ skoletjeneste. Det kan til tider virke som om, at så længe det går godt rundt omkring på missionerne så behøver man ikke højne niveauet. Der bliver ofte anvendt et udtryk der heder (sic) “dansker held”. Dette er ikke det sande billede, men der er noget om det.”¹²⁹

Den anden bekymring, som gav Hærens Kampskole anledning til at præcisere forventningerne til efterfølgende udsendte enheders optræden, handlede om skydning og støtteild mod formodede fjendtlige stillinger:

“Skydning/støtteild mod formodede [fjendtlige] stillinger, er ikke i alle situationer acceptabelt! Når restriktioner og retningslinjer i gældende [rules of engagement] tilsidesættes, bør det klart fremgå hvorfor og hvornår man gør det, således at det ikke bagefter fremstår som en “standardreaktion”, der automatisk skal replikeres af andre enheder.”¹³⁰

Ifølge den tidligere skolechef henviste dette punkt til, at eskadronens soldater havde skudt præventivt mod formodede fjendtlige stillinger i Musa Qala. Hærens Kampskoles indsigt i eskadronens optræden i Musa Qala bekræftede således skolechefen i, at der efterfølgende skulle mere fokus på netop den enhed.¹³¹ Ifølge en af eskadronens konstabler var der, som tidligere refereret, ikke en mulighed

Eskadronen. (Forsvarsgalleriet, GHR)

at følge forhandlingsbegrænsende regler i den situation, man var havnet i under kampen i Musa Qala.¹³²

De interviewede kilder har altså diametralt modsatte opfattelser af, hvad erfaringen fra Musa Qala siger om opklaringseskadronens uddannelsesniveau og optræden. Ifølge Niels J. Damstedt bekræftede Musa Qala, at eskadronen havde et højt uddannelsesniveau, og at det var det, der reddede dem i forsvaret af distriktscentret:

“Bornholmerne havde et rygte, at de var nogle sataner forstået på den måde, at de bl.a. trænede anderledes end resten af Hæren. (...) Jeg er fuldstændig sikker på, at vores træning fra Bornholm hjalp os meget i Musa Qala og at det bl.a. var grunden til, at det ikke gik værre end det gjorde”.¹³³

Ifølge den daværende forsvarschef, Jesper Helsø, var karaktererne af kampene i Musa Qala en overraskelse for Forsvarets top. 1. Lette Opklaringseskadrons erfaringer fra Musa Qala blev således også interessante her. Jesper Helsø anbefalede bl.a., at indsættelsen efterfølgende skulle bruges i undervisningen på Hærens Officersskole. Det var derfor naturligt, at det blev Forsvarschefen, der skrev forordet til eskadronchefens bog om indsættelsen, hvor netop læringspotentialet fremhæves.

Ifølge Helsø viste eksemplet nemlig noget om, hvilke krav Forsvaret var nødt til at have til sine soldater og førere.¹³⁴ Den daværende chef for Forsvarsstaben, Tim Sloth Jørgensen, arrangerede, at eskadronchefen kom og talte for “direktio-

nen” – dvs. Forsvarets øverste ledelse. Ifølge Tim Sloth Jørgensen var formålet at få skabt en “*sense of urgency*” i “direktionen”.

Ifølge forsvarsstabschefen kunne indsættelsen i Musa Qala bruges til at skabe en forbindelse og en bevidsthed fra “*skrivebordet*” i Danmark til operationen på landjorden: “*Man kunne få indtryk af hvad der skete, og få “banket” ind hvorfor vi, altså “direktionen” var der, altså at støtte i situationer som Musa Qala.*”¹³⁵

At Hærens Operative Kommando senere hen besluttede at droppe produktionen af *end-of-tour*-rapporter synes at bekræfte vigtigheden af mundtlige erfaringsoverdragelser, som de ovenfor beskrevne. Ifølge den daværende chef for Produktionsdivisionen i Hærens Operative Kommando, Henrik Sommer, konkluderede Hærens Operative Kommando, at produktionen af rapporterne var for omfattende i forhold til det reelle udbytte, man ønskede at trække ud af dem.¹³⁶

Konklusion

Denne artikel har brugt den bornholmske Første Lette Opklaringseskadrons 5 uger lange indsættelse i den afghanske by Musa Qala mellem juli og august 2006 til at belyse, hvordan militær erfaringsudnyttelse her skete i praksis. Analysen af hændelsesforløbet leder til nogle overordnede konklusioner.

Generelt kan det konkluderes, at opklaringseskadronens erfaringer fra indsættelsen i Musa Qala på forskellig måde kom til at påvirke både eskadronens egne folk, kollegerne i den øvrige danske hær samt Forsvarets top.

Der var en uoverensstemmelse mellem, hvilke forventninger eskadronen havde til indsættelsen, og hvordan den reelt kom til at forløbe. Særligt blev eskadronens egen bedømmelse af egen kvantitative og kvalitative overlegenhed udfordret, da den som let pansret opklaringsenhed pludselig mistede initiativet og blev fikseret i Musa Qala og omringet af fjender, efter at den under fremrykningen til distriktscentret havde kunnet udnytte sin mobilitet og fleksibilitet til at nå frem.

Hensigten om at skulle skabe kontakt til byens civilbefolkning og iværksætte udviklingsprojekter for at konsolidere et godt formål blev hurtigt irrelevant i den deciderede overlevelseskamp, der fulgte, hvor eskadronens tilpasning samt tilførslen af forskellige våbenarter synes at have været kampafgørende. På de taktiske niveauer synes det at kunne konkluderes, at dag-til-dag erfaringerne relativt hurtigt blev omsat til nye måder at gøre tingene på. Den ubetinget væsentligste begivenhed for denne proces var episoden, hvor eskadronen måtte kæmpe for den sårede sergent. At den danske hær fik mortérer og senere finskyttekapacitet, var en mere eller mindre direkte konsekvens af erfaringerne fra Musa Qala.

Artiklens belysning af, hvilke erfaringer der blev gjort på baggrund af 1. Lette Opklaringseskadrons indsættelse i Musa Qala i sommeren 2006, samt hvorledes erfaringer under og efter operationen blev delt og udnyttet, har mange ligheder med den eksisterende litteraturs beskrivelse af militær erfaringsudnyttelse. De involverede parter mundtlig overdragelse af værdifuld viden gennem mere eller

mindre uformelle netværk ligner til forveksling de britiske erfaringer i samme periode.

Selvom eskadronens indsættelse i Musa Qala i sommeren 2006 isoleret set blev den mest langvarige og intensive kampoperation, danske soldater under dansk flag havde været involveret i siden 1864, er der inden for Forsvaret ikke enighed om, hvilken rolle erfaringerne fra 1. Lette Opklaringseskadrons indsættelse kom til at spille for den efterfølgende udvikling.

Undersøgelsens resultater viser et grundlæggende dilemma inden for militær erfaringsudnyttelse: En organisations fastholdelse af viden vil som oftest være mest succesfuld, når der indgår et betydeligt skriftligt element, og når man ud over at søge specifik og detaljeret læring også inddrager generelle problemområder. Det kan siges bl.a. at være sket her ved Hærens Kampskole identifikation af svagheder, der var af så sensitiv og principiel karakter, at det ville kræve en ekstraordinær indsats af organisationen at lære at korrigere for dem.

I reglen vil en *end-of-tour*-rapport være den mest omfattende skriftlige registrering af erfaringerne, men dens omfang ses samtidig som et problem i relation til dens anvendelighed i den *direkte* læreproces. Det synes på baggrund af denne undersøgelse at kunne konkluderes, at der i hvert fald for "*folkene på gulvet*" er en større værdi i en hurtig og direkte, personlig erfaringsoverdragelse, der kunne integreres øjeblikkeligt. De folk, for hvem 1. Lette Opklaringseskadrons erfaringer blev set som væsentlige, fik primært overdraget erfaringerne gennem besøg i missionsområdet, sidemandsoplæring samt debriefinger.

Endelig synes undersøgelsens resultater også at bekræfte tesen om, at erfaringer ikke er objektive sandheder, der blot venter på at blive belyst. Som beskrevet i artiklens første del afhænger fortolkningen af, hvem der vurderer erfaringerne. I forhold til opklaringseskadronens indsættelse og optræden i Musa Qala blev dette tydeligt ved hjemkomsten, da Hærens Kampskole og eskadronens egne folk havde modsatrettede opfattelser af, hvorledes erfaringerne skulle tolkes og anvendes i fremtiden.

Litteratur

Birkeland, Sven Arvid, *Krigens Ansigt : Danske Soldater I Afghanistan*, (Gyldendal, København 2010)

Bishop, Patrick, *3 Para*, (Harper Press London 2007)

Catignani, Sergio, "' Getting COIN ' at the Tactical Level in Afghanistan : Reassessing Counter-Insurgency Adaptation in the British Army", *Journal of Strategic Studies* 35 (4), 2012, pp. 513–39.

Catignani, Sergio, "Coping with Knowledge : Organizational Learning in the British Army? *Journal of Strategic Studies* 37 (1), 2014, pp. 30-64.

Farrell, Theo, "Improving in War: Military Adaptation and the British in Helmand Province, Afghanistan, 2006–2009." *Journal of Strategic Studies* 33 (4), 2010, pp. 567–594.

- Farrell, Theo, *Unwinnable : Britain's War in Afghanistan, 2001-2014*, (The Bodley Head, London 2017)
- Hundevadt, Kim, *I Morgen Angriber vi Igen: Danmarks Krig I Afghanistan*, (Jyllands Postens Forlag, København 2009)
- Jakobsen, Peter Viggo og Peter Dahl Thruelsen, "Clear, Hold, Train: Denmark's Military Operations in Helmand 2006-2010", Hvidt, Nanna og Hans Mouritzen (red.), *Danish Foreign Policy Yearbook 2011*, (Danish Institute for International Studies, DIIS, København 2011), pp. 78-105
- King, Anthony, "Understanding the Helmand Campaign: British Military Operations in Afghanistan." *International Affairs* 86 (2), 2010, pp. 311-332
- King, Anthony, "The Transformation of Europe's Armed Forces: From the Rhine to Afghanistan", (Cambridge University Press 2011)
- Kristensen, Kristian Søby og Esben Salling Larsen, "At Lære for at Vinde: Om Dansk Militær Erfaringsudnyttelse I Internationale Operationer", (København 2010)
- Laugen Haaland, Torunn, "The Limits to Learning in Military Operations: Bottom-up Adaptation in the Norwegian Army in Northern Afghanistan, 2007-2012." *Journal of Strategic Studies* 39 (7), 2016, pp. 999-1022
- Petersen, Robert, *Den Bedste Ambassadør: Civil-Militære Relationer og Demokratisk Kontrol i Danmark 1991-2011*, (Roskilde Universitetscenter, PhD-afhandling), 2012
- Rasmussen, Mikkel Vedby, *Den Gode Krig? : Danmark I Afghanistan 2006-2010*, (Gyldendal, København 2011)
- Svendsen, Jacob, og Lars Halskov, *Et Land I Krig : Hvordan Danmark Blev Krigsførende – Og Politikere Og Generaler Famlede I Blinde*, (Politikens Forlag, København 2013)
- Tootal, Stuart, *Danger Close : Commanding 3 PARA in Afghanistan*, (John Murray, London 2009)
- Tootal, Stuart., *Danger Close: The True Story of Helmand from the Leader of 3 PARA*, (Endeavour Press LTD, 2014)
- Ulslev Johannesen, Lars, *De Danske Tigre: Med Livet Som Indsats I Afghanistan*, (Gyldendal, København 2008)

Noter

- 1 Hærens læringsrapport vedrørende den løbende udvikling af styrkebidrag. Hærstaben. forsvaret.dk/GHR/NYT%20OG%20PRESSE/PUBLIKATIONER/Pages/default.aspx. Senest tilgået den 22. september 2017.
- 2 Enheden, der blev sendt til Musa Qala, bestod i sin kerne af Garderhusarregimentets 1. Lette Opklaringseskadron fra Bornholm. Derudover bidrog også danske militærpolitifolk, sundhedspersonale og personer, der kunne dirigere ildstøtte. Disse øvrige personer indgik ikke nødvendigvis i 1. Lette Opklaringseskadrons normale bemanning. For overskuelighedens skyld refererer jeg gennem artiklen blot til "opklaringseskadronen" eller "eskadronen" velvidende dette.
- 3 Hærens læringsrapport vedrørende den løbende udvikling af styrkebidrag. Hærstaben, 2006. forsvaret.dk/GHR/NYT%20OG%20PRESSE/PUBLIKATIONER/Pages/default.aspx. Senest tilgået den 22. september 2017.
- 4 Jakobsen and Thruelsen, (2011).
- 5 Hærens læringsrapport vedrørende den løbende udvikling af styrkebidrag. Hærstaben, U. 2006. forsvaret.dk/GHR/NYT%20OG%20PRESSE/PUBLIKATIONER/Pages/default.aspx. Senest tilgået den 22. september 2017.
- 6 Laugen Haaland, (2016).
- 7 Kristensen and Larsen, (2010), p. 9.
- 8 Kristensen and Larsen,(2010), p. 12.
- 9 Farrell, (2010).
- 10 Catignani, (2014).
- 11 Hundevadt, (2009), p. 72.
- 12 Jakobsen og Thruelsen 2011, 81; Griffin 2013, 417; Svendsen og Halskov 2013, 407. For den nyeste behandling af den britiske Afghanistan-indsats se Farrell 2017.
- 13 Griffin, (2013),p. 413.
- 14 King, (2010), pp- 314-319.
- 15 DANCON/RC-S DAILY SITREP nr. 15, 17 JUN 2006. Værnsfælles Forsvarskommandos arkiv, Karup.
- 16 King, (2010), p. 314.
- 17 <https://www.gov.uk/government/fatalities/captain-jim-philippson-killed-in-afghanistan>. Senest tilgået 11. juli 2017.
- 18 Svendsen og Halskov, (2013), p. 411.
- 19 Bishop, (2007); Tootal, (2014), pp. 423–428.
- 20 Tootal, (2009), p. 48.
- 21 Bishop, (2007), pp. 152f.
- 22 Tootal, (2009), p. 48.
- 23 Bishop, (2007), p. 150.
- 24 DANCON/RC-S DAILY SITREP nr. 19, 21 JUN 2006. Værnsfælles Forsvarskommandos arkiv, Karup.
- 25 DANCON/RC-S DAILY SITREP nr. 31, 03 JUL 2006. Værnsfælles Forsvarskommandos arkiv, Karup.
- 26 Ulslev Johannesen, (2008), pp. 69–71.
- 27 Bishop, (2007), pp. 158–162.
- 28 Ulslev Johannesen, (2008), p. 72.
- 29 Rekognoscering i Musa Qaleh 07-08 JUL 2006. Underbilag 1 til DANCON/RC(S) daily SITREP nr. 38, 10 JUL 2006. Værnsfælles Forsvarskommandos arkiv, Karup.
- 30 Rekognoscering i Musa Qaleh 07-08 JUL 2006. Underbilag 1 til DANCON/RC(S) daily SITREP nr. 38, 10 JUL 2006. Værnsfælles Forsvarskommandos arkiv, Karup.
- 31 Rekognoscering i Musa Qaleh 07-08 JUL 2006. Underbilag 1 til DANCON/RC(S) daily SITREP nr. 38, 10 JUL 2006. Værnsfælles Forsvarskommandos arkiv, Karup.
- 32 DANCON/RC (S) daily SITREP nr. 37, 09 jul 2006. Værnsfælles Forsvarskommandos arkiv, Karup.

- 33 Interview med hhv. Lars Ulslev Johannesen den 22. december 2016 og Klaus Billenstein den 19. oktober 2016. Se også Forsvarets egen tv-udsendelse om Musa Qala, hvor Lars Ulslev Johannesen interviewes umiddelbart efter Hold 1's hjemkomst http://www.forsvaret.tv/#!/video/1_rgfcfhek. Senest tilgået 18. December 2017.
- 34 Interview med Klaus Billenstein den 19. oktober 2016.
- 35 Tootal, (2009).
- 36 Tootal, (2014).
- 37 Tootal, (2009).
- 38 Interview med Klaus Billenstein den 19. oktober 2016.
- 39 Rekognoscering i Musa Qaleh 07-08 JUL 2006. Underbilag 1 til DANCON/RC(S) daily SITREP nr. 38, 10 JUL 2006. Værnsfælles Forsvarskommandos arkiv, Karup.
- 40 Svendsen and Halskov, (2013), pp. 411f.
- 41 Svendsen og Halskov, (2013), p. 412.
- 42 DANCON RC(S)ISAF anmodning om tildeling af finskyttekapacitet til brug for OPN fra 21 21 JUL 06. Værnsfælles Forsvarskommandos arkiv, Karup.
- 43 Iværksættelsesbefaling for manøvrer støtteenhed (MSE) DANCON/RC(S)/ISAF. 24. juli 2006. Værnsfælles Forsvarskommandos arkiv, Karup.
- 44 DANCON/RC (S) daily SITREP nr. 47, 19 JUL 2006. Værnsfælles Forsvarskommandos arkiv, Karup.
- 45 Hundevadt, (2009), p. 77; Svendsen og Halskov, (2013), p. 412.
- 46 Eskadronens 5 dage lange fremrykning gennem Helmands ørken til Musa Qala behandles ikke i denne artikel. Udover i de officielle arkiver, er eskadronens fremrykning er bl.a. beskrevet i Lars Ulslev Johannesens bog "De danske tigre" samt i Christian Brøndums "Dagbog fra Musa Qala".
- 47 Interview med Nicky Thyboe. Gengivet i "Dagbog fra Musa Qala". E-mail fra Christian Brøndum den 16. december 2016. Kan også læses via <https://www.b.dk/upload/webred/pdf/2006/MUSAQALA.pdf>. Senest tilgået den 7. december 2017.
- 48 King, (2011), p. 257.
- 49 Ulslev Johannesen, (2008), p. 125.
- 50 Interview med Rasmus Engelhardt Wordolff den 8. September 2017.
- 51 Ulslev Johannesen, (2008), pp. 131f.
- 52 Ibid., p. 132.
- 53 Ibid., pp. 135-149.
- 54 Se også "Vedr. Møde med ældrerådet i MSQ ifm. Bombningen af mosken [sic]". 29 juli 2006. Værnsfælles Forsvarskommandos Arkiv, Karup.
- 55 "Dagbog fra Musa Qala". E-mail fra Christian Brøndum den 16. december 2016. Kan også læses via <https://www.b.dk/upload/webred/pdf/2006/MUSAQALA.pdf>. Senest tilgået den 7. december 2017.
- 56 Tootal, (2009), p. 102.
- 57 Ulslev Johannesen, (2008), pp. 157-59.
- 58 Tootal, (2014), pp. 339-345; Opdatering vedrørende OP NAKHOD pr. 01 1030 L AUG 06. Værnsfælles Forsvarskommandos arkiv, Karup.
- 59 Ulslev Johannesen, (2008), p. 158.
- 60 Opdatering-2 vedrørende OP NAKHOD pr. 01 1900 L AUG 06. 1. august 2006. Værnsfælles Forsvarskommandos arkiv, Karup.
- 61 Opdatering-1 vedrørende OP NAKHOD pr. 02 0830 L AUG 06. Værnsfælles Forsvarskommandos arkiv, Karup.
- 62 Opdatering-2 vedrørende OP NAKHOD pr. 01 1900 L AUG 06. 1. august 2006. Værnsfælles Forsvarskommandos arkiv, Karup.
- 63 Ulslev Johannesen, (2008), pp. 173-177; Interview med Klaus Billenstein den 19. oktober 2016.
- 64 Interview med Klaus Billenstein den 19. oktober 2016.
- 65 Interview med hhv. Rasmus Engelhardt Wordolff den 8. september 2017 og Niels J. Damstedt den 22. september 2017.
- 66 "Klar til kamp", Radio 24Syv den 18. april 2014.

- 67 Interview med Rasmus Amstrup den 18. april 2017.
- 68 Interview med Rasmus Engelhardt Wordolff den 8. september 2017
- 69 "Klar til kamp". Radio 24Syv den 18. april 2014.
- 70 Interview med Niels J. Damstedt den 22. september 2017.
- 71 Ulslev Johannesen, (2008), p. 182.
- 72 Interview med tidligere dansk jægersoldat den 12. januar 2017.
- 73 Interview med Rasmus Engelhardt Wordolff den 8. September 2017.
- 74 Tootal, (2009), p. 423f; Se også Rasmussen, (2011), p. 42.
- 75 Ulslev Johannesen, (2008), p. 184.
- 76 Opdatering pr. 04 0800 L AUG 06. Værnsfælles Forsvarskommandos arkiv, Karup.
- 77 Interview med Rasmus Amstrup den 18. april 2017.
- 78 Interview med Hans Mølleskov den 7. juli 2017
- 79 Interview med Niels J. Damstedt den 22. september 2017
- 80 Ulslev Johannesen, (2008), pp. 185–202; Bishop, (2007), p. 233.
- 81 Ulslev Johannesen, (2008), p. 202.
- 82 Ulslev Johannesen, (2008), pp. 202-205.
- 83 Ulslev Johannesen, (2008), pp. 225f.
- 84 Bishop, (2007), p. 233.
- 85 Interview med Rasmus Amstrup den 18. april 2017.
- 86 Orientering om Operation Medusa. 23. August 2006. Værnsfælles Forsvarskommandos arkiv, Karup.
- 87 Forholdsordre vedrørende anvendelse af manøvestøtteelement (MSE). 25. august 2006. Værnsfælles Forsvarskommandos arkiv, Karup.
- 88 Interview med tidligere dansk jægersoldat den 12. januar 2017.
- 89 Interview med Rasmus Amstrup den 18. april 2017.
- 90 Interview med Rasmus Amstrup den 18. april 2017.
- 91 Interview med Niels J. Damstedt den 22. september.
- 92 Situationsrapport for indsættelse i MSQ dækkende perioden fra 11 1800 L – 12 0900 L AUG 06. Værnsfælles Forsvarskommandos arkiv, Karup.
- 93 "Dagbog fra Musa Qala". E-mail fra Christian Brøndum den 16. december 2016. Kan også læses via <https://www.b.dk/upload/webred/pdf/2006/MUSAQALA.pdf>. Senest tilgået den 7. december 2017. Se også Situationsrapport for indsættelse i MSQ dækkende perioden fra 11 1800 L – 12 0900 L AUG 06. Værnsfælles Forsvarskommandos arkiv, Karup.
- 94 "Dagbog fra Musa Qala". E-mail fra Christian Brøndum den 16. december 2016. Kan også læses via <https://www.b.dk/upload/webred/pdf/2006/MUSAQALA.pdf>. Senest tilgået den 7. december 2017.
- 95 OP MAREB opdatering. 15 1200 L AUG 06. Værnsfælles Forsvarskommandos arkiv, Karup.
- 96 OP MAREB opdatering. 15 1200 L AUG 06. Værnsfælles Forsvarskommandos arkiv, Karup.
- 97 "Dagbog fra Musa Qala". E-mail fra Christian Brøndum den 16. december 2016. Kan også læses via <https://www.b.dk/upload/webred/pdf/2006/MUSAQALA.pdf>. Senest tilgået den 7. december 2017.
- 98 Situations opdatering pr. 160900 L AUG 06. Værnsfælles Forsvarskommandos arkiv, Karup.
- 99 Situations opdatering pr. 160900 L AUG 06. Værnsfælles Forsvarskommandos arkiv, Karup.
- 100 Situations opdatering pr. 172200 L AUG 06. Værnsfælles Forsvarskommandos arkiv, Karup.
- 101 Ulslev Johannesen, (2008), pp. 225-236.
- 102 LOPKESK END OF TOUR RAPPORT. Underbilag 2 til bilag 1. Værnsfælles Forsvarskommandos arkiv, Karup.
- 103 End of Tour rapport DANCON. Bilag 1.
- 104 LI ved DACC. Underbilag 6 til bilag 1. Værnsfælles Forsvarskommandos arkiv, Karup.
- 105 Interview med Knud Bartels den 13. oktober 2016
- 106 Interview med Eigil Schjønning den 22. januar 2017.
- 107 Endelig iværksættelsesbefaling fra DANCON/RC(S)/ISAF, hold 2 og NSE/DANCON/ISAF, hold 2. Værnsfælles Forsvarskommandos arkiv, Karup.

- 108 Endelig iværksættelsesbefaling for DANCON/RC(S)/ISAF, hold 2 og NSE/DANCON/ISAF, hold 2. Værnsfælles Forsvarskommandos arkiv, Karup.
- 109 Interview med Christian Mogensen den 30. januar 2017.
- 110 Interview med Lars Ulslev Johannesen.
- 111 Lessons Identified seminar vedrørende DANCON/RC(S) ISAF, hold 1 og NSE/DANCON/ISAF, hold 1. 29. September 2006. Værnsfælles Forsvarskommandos arkiv, Karup.
- 112 Dette bygger på en vurdering fra en medarbejder, der har indsigt i arkiverne ved det daværende Hærens Operative Kommando. Det har ikke været muligt at lokalisere et skriftligt produkt fra seminaret.
- 113 Interview med Poul Kiærskou den 9. januar 2018
- 114 Interview med Poul Kiærskou den 25. april 2017.
- 115 Interview med Rasmus Amstrup den 18. april 2017.
- 116 Interview med Poul Kiærskou den 9. januar 2018
- 117 Interview med Agner Rokos den 9. November 2016.
- 118 Interview med Christian Mogensen den 30. januar 2017.
- 119 Interview med Christian Mogensen den 30. januar 2017.
- 120 Interview med Hans Henrik Møller den 6. april 2017.
- 121 Interview med Christian Mogensen den 30. januar 2017. TTP: Tactics, Techniques and Procedures.
- 122 Interview med Rasmus Amstrup den 18. april 2017.
- 123 Interview med Rasmus Amstrup den 18. april 2017.
- 124 Interview med Lars Ulslev Johannesen den 22. december 2016.
- 125 Interview med Eigil Schønning den 22. januar 2017.
- 126 Sensitive aktioner efter debriefing a 1 LOPKESK [sic]/DANCON/ISAF RC (S) 22 NOV 2006 ved HKS. Dokument rekvireret gennem Hærens Kamp- og Ildstøttecenter.
- 127 Sensitive aktioner efter debriefing a 1 LOPKESK [sic]/DANCON/ISAF RC (S) 22 NOV 2006 ved HKS. Dokumentet er rekvireret gennem Hærens Kamp- og Ildstøttecenter.
- 128 Forfatterens e-mailkorrespondance med Eigil Schønning, september og oktober 2017. Forfatteren har forsøgt at få afklassificeret Jægerkorpsets skriftlige observationer af 1. Lette Opklaringseskadrons indsættelse i Musa Qala. Rapporten indeholder ifølge Værnsfælles Forsvarskommando så mange sensitive oplysninger, at den hverken i dele eller helhed for nuværende kan afklassificeres.
- 129 Erfaringer fra EODSEK/DANCON RC(S)/ISAF hold 1. Underbilag 8 til bilag 1. Værnsfælles Forsvarskommandos arkiv, Karup.
- 130 Sensitive aktioner efter debriefing a 1 LOPKESK [sic]/DANCON/ISAF RC (S) 22 NOV 2006 ved HKS. Dokument rekvireret gennem Hærens Kamp- og Ildstøttecenter.
- 131 E-mail fra Eigil Schønning den 18. september 2017
- 132 Interview med Niels J. Damstedt den 22. september 2017
- 133 Interview med Niels J. Damstedt den 22. september 2017
- 134 Interview med Jesper Helsø den 25. april 2017.
- 135 Interview med Tim Sloth Jørgensen den 4. januar 2017.
- 136 Interview med Henrik Sommer den 5. januar 2017.